

Karelia-ammattikorkeakoulu
Sosionomi (AMK)

Vangin ääni sosiaalisessa kuntoutuksessa: osallisuuden kokemuksia Juan vankilassa

Tiina Reijonen

Opinnäytetyö, helmikuu 2026

www.karelia.fi

OPINNÄYTETYÖ
Helmikuu 2026
Sosiaalialan koulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600

Tekijä
Tiina Reijonen

Nimeke
Vangin ääni sosiaalisessa kuntoutuksessa: osallisuuden kokemuksia Juuan vankilassa

Toimeksiantaja
Rikosseuraamuslaitos, Juuan vankila

Tiivistelmä

Osallisuuden kokemuksella on todettu olevan hyvinvointia edistäviä vaikutuksia, kun taas osattomuuden kokemus voi lisätä syrjäytymisen riskiä. Tämän opinnäytetyön tehtävänä oli tarkastella vankien kokemuksia osallisuuden toteutumisesta heidän sosiaalisessa kuntoutuksessaan Juuan vankilan arjessa sekä selvittää, kuinka vangit kuvaavat osallisuuttaan. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Juuan vankila.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa haastateltiin viittä vankia puolistrukturoidun teemahaastattelun avulla. Saatu aineisto analysoitiin teemoittelun avulla.

Tulosten perusteella Juuan vankilan arki näyttäytyy kokonaisuudessaan toimivana. Henkilökunnan ja vankien välinen vuorovaikutus on pääosin myönteistä. Vangit kokevat tulevaisuutta kuulluiksi ja heillä on rajattuja mahdollisuuksia vaikuttaa omaan arkeensa. Tulosten perusteella osallisuus toteutuu ennen kaikkea arjen tasolla, mutta syvemmän, osallisuuden eri ulottuvuudet kattavan osallisuuden toteutumisesta ei tämän tutkimuksen perusteella voida tehdä varmoja johtopäätöksiä.

Kieli
suomi

Sivuja 47
Liitteet 3
Liitesivumäärä 3

Asiasanat
osallisuus, vanki, sosiaalinen kuntoutus

THESIS
February 2026
Degree Programme in Social Services

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600

Author
Tiina Reijonen

Title
The Prisoner's Voice in Social Rehabilitation: Experiences of Participation in Juuka Prison
Commissioned by
Prison and Probation Service of Finland, Juuka Prison

Abstract

The experience of inclusion has been found to have well-being-promoting effects, while the experience of non-participation can increase the risk of exclusion. The task of this thesis was to examine the prisoners' experiences of participation in their social rehabilitation in the everyday life of Juuka prison and to find out how the prisoners describe their participation. The client of the thesis was Juuka Prison.

The thesis was carried out as a qualitative study in which five prisoners were interviewed using semi-structured thematic interview. The resulting material was analyzed using thematic analysis.

Based on the results, the everyday life of Juuka Prison appears to function as a whole. The interaction between staff and prisoners is mainly positive, prisoners feel heard and have limited opportunities to influence their own daily lives. Based on the results, participation is realized especially at the everyday level, but no firm conclusions can be drawn from this study on the realisation of deeper, structural inclusion.

Language
Finnish

Pages 47
Appendices 3
Pages of Appendices 3

Keywords
participation, prisoner, social rehabilitation

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Rikosseuraamuslaitos.....	6
2.1 Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteet, toimintaperiaatteet ja arvot.....	6
2.2 Vankila sosiaalisena toimintaympäristönä	7
2.3 Rikosseuraamusasiakkaiden erityiskysymykset	9
2.4 Sosionomin toimenkuva vankilassa	11
3 Sosiaalinen kuntoutus.....	12
3.1 Sosiaalinen kuntoutus, tavoitteet ja menetelmät.....	12
3.2 Sosiaalinen kuntoutus vankilassa	13
3.3 Sosiaalinen kuntoutus Juuan vankilassa	14
4 Osallisuus	15
4.1 Osallisuus käsitteenä.....	15
4.2 Osallisuus sosiaalipedagogisessa viitekehyksessä	16
4.3 Osallisuus vankilassa	17
5 Aikaisemmat opinnäytetyöt.....	19
6 Opinnäytetyön tehtävä ja tutkimuskysymykset.....	21
7 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat.....	22
7.1 Laadullinen opinnäytetyö.....	22
7.2 Teemahaastattelu.....	23
7.3 Litterointi	26
7.4 Aineiston analyysimenetelmänä teemoittelu	27
8 Tulokset	30
8.1 Arkeen vaikuttaminen ja omat valinnat	30
8.2 Kuulluksi tuleminen ja rajat vaikuttamiselle.....	31
8.3 Toiminta ja kuntoutus arjen tukena	32
8.4 Reiluus, säännöt ja oikeudenmukainen kohtelu.....	33
8.5 Yhdessä eläminen ja vankien välinen arki	34
8.6 Oma paikka ja identiteetti vankilassa	35
9 Pohdinta.....	36
9.1 Johtopäätökset	36
9.2 Luotettavuus ja eettisyys	40
9.3 Ammatillinen kasvu.....	43
9.4 Jatkokehittäminen.....	44
Lähteet.....	45

Liitteet

Liite 1	Saatekirje
Liite 2	Teemahaastattelurunko
Liite 3	Posteri osallisuudesta

1 Johdanto

Tällä hetkellä Suomessa jopa 60 % vankilasta vapautuneista palaa takaisin rikosten pariin viiden vuoden seurantajakson aikana. Rikollisuuden seuraukset kuormittavat sekä yksilöitä että yhteiskuntaa. Vangit ovat monin tavoin haavoittuvassa asemassa oleva ihmisryhmä. Koska heidän terveytensä, sosiaalinen tilanteensa ja toimintakykynsä ovat usein heikentyneet, syrjäytymisen riski on korkea. (Rikoksetoman elämän tukisäätiö 2023.)

Vankiloissa toteutettavan sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena on vähentää uusimisriskiä ja tukea rikoksetonta elämäntapaa. Kuntoutus koostuu muun muassa työtoiminnasta, päihdekuntoutuksesta ja yksilöllisestä tuesta. Toiminnalla pyritään ehkäisemään syrjäytymistä sekä lisäämään osallisuutta. (Rikosseuramuslaitos 2023a.) Osallisuuden kokemuksen on todettu vahvistavan yksilön turvallisuutta, hyvinvointia, sekä luottamusta omiin kykyihin ja tulevaisuuteen. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2024, THL).

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella vankien kokemuksia osallisuuden toteutumisesta sosiaalisessa kuntoutuksessa. Tutkimus rajautui Juuan avovankilassa oleviin vankeihin. Tavoitteena oli tuoda esiin heidän omia näkemyksiään.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jonka avulla selvitettiin, miten vangit kokevat osallisuuden toteutuvan heidän arjessaan sekä sosiaalisessa kuntoutuksessaan. Tutkimuskysymyksiin haettiin vastausta haastattelemalla viittä vankia teemahaastattelun avulla. Saatua aineisto analysoitiin teemoittamalla. Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää arvioitaessa Juuan vankilan sosiaalisen kuntoutuksen työmuotoja sekä tukemaan toiminnan kehittämistä vankien osallisuuden kokemuksen vahvistamiseksi.

Opinnäytetyön tekemisen tukena on käytetty ChatGPT tekoälyä. Tekoälyn käyttöä avataan lisää kohdassa 9.2. luotettavuus ja eettisyys.

2 Rikosseuraamuslaitos

2.1 Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteet, toimintaperiaatteet ja arvot

Rikosseuraamuslaitos on oikeusministeriön alainen koko maan kattava viranomaisen, jonka tehtävänä on vankeusrangaistuksen täytäntöönpano. Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on vähentää rikosten uusimisriskiä. (Rikosseuraamuslaitos 2025a.) Sen toiminta jakautuu eri vastuualueisiin, jotka huolehtivat muun muassa kehittämisestä, hallinnosta, asiakastyöstä ja operatiivisesta toiminnasta. Operatiivinen vastuualue koostuu rikosseuraamuskeskuksista, joissa toimii vankiloita, yhdyskuntaseuraamustoimistoja ja muita yksiköitä. (Laki Rikosseuraamuslaitoksesta 221/2022, 1 luku 3 §, LRSL.)

Operatiivisen vastuualueen tehtäviin kuuluu keskusten johtaminen ja ohjaus, resurssien suunnittelu, yhteistyön kehittäminen sidosryhmien kanssa, vankeusaikeisen rikollisuuden ehkäisy sekä keskusvalvomon ja vanginkuljetusten järjestäminen. Kehittämisen ja ohjauksen vastuualue huolehtii oikeudellisesta ohjauksesta ja laillisuusvalvonnasta, kun taas asiakasprosesseista vastaava alue keskittyy asiakkaiden arviointiin, rangaistusajan suunnitteluun ja täytäntöönpanon kansainvälisiin tehtäviin. (Valtioneuvoston asetus Rikosseuraamuslaitoksesta 290/2022, 1 §, VnA RSL.) Vankeuslain (767/2005, 1 luku 2 §, VL) mukaan vankeuden täytäntöönpanolla pyritään siihen, että vanki oppii hallitsemaan elämänsä paremmin, pystyy sijoittumaan takaisin yhteiskuntaan ja pidättäytyy rikoksista rangaistusaikanaan.

Rikosseuraamuslaitoksen toiminta perustuu suomalaisen yhteiskunnan keskeisiin arvoihin, joita ovat muun muassa, turvallisuus, luottamus yksilön muutoskykyyn, oikeudenmukaisuus sekä ihmisen ainutlaatuisuuden vaaliminen. Näiden arvojen mukaisesti laitoksen tehtävänä on toimia lain ja kohtuuden periaatteiden mukaisesti sekä turvata vankien perus- ja ihmisoikeudet, kohdellen heitä inhimillisesti ja tasavertaisesti. Rangaistusten täytäntöönpanoa toteutetaan niin, että tuetaan tuomitun yksilöllistä kehitystä ja tahtoa rikoksettomaan elämään.

(Rikosseuraamuslaitos 2024a.) Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteita kuvataan seuraavassa kuvassa (kuva 1).

Kuva 1. Rikosseuraamuslaitoksen strategia (Rikosseuraamuslaitos 2024a).

Yhdenvertaisuus tarkoittaa rikosseuraamusalalla sitä, että jokaisella vangilla on oma ihmisarvo ja samat oikeudet pelkän ihmisyyden perusteella. Vankilatuomio ei oikeuta rajoittamaan muita perusoikeuksia ilman erillistä perustetta. Käytännössä tämä näkyy syrjimättömyytenä ja moniarvoisuuden kunnioittamisena. Esimerkiksi vakaumuksen mukainen ruokavalio, uskonnon harjoittaminen, sukupuolen ja vammaisuuden huomioiminen sekä mies- ja naisvankien tasapuolinen kohtelu ovat konkreettisia tapoja toteuttaa yhdenvertaisuutta vankiloissa. (Niemi & Kilpeläinen 2023, 33-34.)

2.2 Vankila sosiaalisena toimintaympäristönä

Suomen vankilajärjestelmä koostuu sekä suljetuista vankiloista että avovankiloista. Vankiloita on yhteensä 27. Suljetuissa vankiloissa turvallisuustaso on korkea ja liikkumista rajoitetaan, kun taas avovankiloissa vangit voivat toimia vapaammin. He voivat osallistua työhön, koulutukseen tai kuntoutukseen joko avovankilassa tai joskus myös laitoksen ulkopuolella. Avovankilaan sijoittamista edeltää arvio vangin soveltuvuudesta avovankilaan ja sitoutumisesta

päihteettömyyteen. Avovankiloiden turvatoimet ovat kevyemmät: alueita eivät ympäröi muurit, mutta vartijat kuitenkin valvovat toimintaa vuorokauden ympäri. Vangit käyttävät omia vaatteitaan, huolehtivat omista arjen tehtävistään, ja saavat ruokansa joko vankilan ruokailuissa tai hankkivat itse tarvikkeet ja laittavat oman ruokansa osastolla. Suomen vankiloista avovankiloita on 12. (Rikosseuraamuslaitos 2024b.)

Rangaistusajan suunnitelma on keskeinen osa vankeuden täytäntöönpanoa. Vankeuslaki velvoittaa laatimaan vangille rangaistusajansuunnitelman, jossa päätetään hänen sijoittumisensa, toiminnot ja tavoitteet rangaistuksen sekä vapautumisen valmistelun aikana. Lain mukaan suunnitelma laaditaan yhteistyössä vangin kanssa ja sitä tarkistetaan vähintään kolme kertaa vuodessa. (Kaurala & Iivari 2017, 318-319; THL 2023; VL 4 luku 6 §, 7 §.) Valtioneuvoston asetus vankeudesta (509/2006) 15 § ja 16 §:t täsmentävät suunnitelman sisältöä, toimeenpanoa ja seurantaa koskevia menettelyjä. Suunnitelman laatii sijoittajayksikkö. Rangaistusajan suunnitelman täytäntöönpanosta vastaa vankila, johon vanki on sijoitettu. (Valtioneuvoston asetus vankeudesta 15 §, 16 §, VaV.)

Vangin sijoituksen on oltava turvallisuus- ja järjestysperusteisiin nähden mahdollisimman avoin. Vapautuminen tapahtuu usein asteittain. Vanki pääsee avolaitokseen suorittamaan lopputuomiotaan, kun vankeus on kestänyt tietyn ajan, ja uskotaan, että vanki pystyy noudattamaan avovankilan sääntöjä. Suoraan avolaitokseen voidaan sijoittaa vain lyhyen tuomion vanki. (Kurki, Kurki-Suutari & Taruvuori 2010, 41.) Valvottu koevapaus on osa asteittaista vapautumista ja tukee vangin yhteiskuntaan sijoittumista (Laki valvotusta koevapaudesta 629/2013). Vanki voi halutessaan anoa pääsyä valvottuun koevapauteen, järjestelyyn voi päästä aikaisintaan kun tuomiota on jäljellä 6 kuukautta (Rikosseuraamuslaitos 2025b).

Vankila on oma, suljettu sosiaalinen ympäristönsä, jossa rikoksen tehnyt ihminen omaksuu itselleen uuden roolin, vangin identiteetin. Vankilassa viralliset säännöt ja epäviralliset normit ohjaavat vahvasti käyttäytymistä, vuorovaikutusta ja vangin asemaa. Pitkä vankeusaika muokkaa yksilön identiteettiä entistä enemmän vankilayhteisön arvojen ja sääntöjen mukaiseksi, jolloin yhteys

ulkomaailmaan heikkenee. Vankilan arki ja rutiinit ylläpitävät järjestystä, mutta voivat samalla eristää vangin yhteiskunnasta, joka muuttuu jatkuvasti sosiaalisesti sekä teknologisesti. Siksi pitkän tuomion jälkeen vapautuva henkilö kohtaa usein ulkomaailman, joka tuntuu vieraalta ja erilaiselta kuin ennen vankeutta. (Kainulainen & Saari 2021, 11-12.)

2.3 Rikosseuraamusasiakkaiden erityiskysymykset

Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoitosääntöjen, eli niin sanotun Nelson Mandelan sääntö nro 3:n mukaan vangit muodostavat erityisryhmän sosiaalialan asiakkaiden joukossa jo siksi, että he ovat menettäneet vapautensa ja samalla osan itsemääräämisoikeudestaan. (Rikosseuraamuslaitos 2017.) Rikosseuraamuslaitoksen vuoden 2024 tilastojen mukaan vankiloissa istui eniten vankeja, joiden päärikoksena oli väkivaltarikos. Väkivaltarikoksiin lukeutuvat henkirikokset sekä pahoinpitelyrikokset. Väkivaltarikollisten osuus kaikista vangeista oli kolmannes. Omaisuusrikoksista tuomittuja oli noin joka neljäs (24 %), huumausainerikoksista tuomittuja 23 % ja seksuaalirikoksista tuomittuja 9 %. (Rikosseuraamuslaitos 2024c, 10-15.)

Vankeusvankien tuomiot jakoutuivat vuonna 2024 seuraavasti: 18 %:lla tuomion pituus oli alle vuoden, 28 %:lla vuodesta kahteen, 22 %:lla kahdesta neljään vuotta, 9 %:lla yli kahdeksan vuotta ja 6 %:lla alle kolme kuukautta. Vuonna 2024 vankeusvankien keski-ikä oli 37,2 vuotta. (Rikosseuraamuslaitos 2024c, 10-15.)

Vuoden 2024 tilastojen mukaan vankeusvangeista lähes puolet olivat ensikertalaisia (46 %) ja runsas neljännes oli vankilatuomiolla jo kolmatta – seitsemättä kertaa. 15 prosenttia vangeista oli vankilassa vähintään kahdeksatta kertaa. Uusintarikollisuuden määrään vaikuttavat vangin ikä ja rikoshistoria. Nuoret vangit joutuvat uudelleen vankilaan todennäköisemmin kuin vanhat. Rikosseuraamuslaitoksen tilastoissa (2024) kerrotaan, että viiden seurantavuoden aikana vuonna 2019 vapautuneista vankeusvangeista 62 % tuomittiin viiden vuoden

aikana uudelleen joko vankeuteen tai yhdyskuntapalveluun. (Rikosseuraamuslaitos 2024c, 17.)

Vankiterveydenhuollon, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteisestä vankien terveys ja hyvinvointi 2023- tutkimuksesta (Wattu) käy ilmi, että vangit olivat sosiaali- ja terveystalveluiden suurkuluttajia. Vangit olivat usein moniongelmaisia ja pitkäaikaissairastaminen oli yleistä. Vangeille erilaiset mielenterveysongelmat olivat yleisiä. (Suonpää, Ellonen, Aaltonen & Tyni 2021, 216.)

Kaikista vankeusvangeista 8 %:lla oli psykoosisairaus. Liki puolella vangeista esiintyi ADHD-oireilua. Myös päihdeongelmat olivat erittäin yleisiä. Wattu tutkimuksen mukaan elinikäinen päihdehäiriö oli 87 %:lla. Alkoholiongelmaa esiintyi enemmän ikääntyneimmissä vangeissa, nuoremmilla tuomituilla esiintyi enemmän huumeongelmaa. Puolet vangeista kertoi käyttäneensä amfetamiinia viimeisen vuoden aikana ennen tuomiolle tuloa, myös kokaiinin käyttö oli lisääntynyt. Opioidien käyttöä oli ollut 40 %:lla kaikista vangeista. (THL 2023, 10-12,113.)

Vankeuteen tuomituista 44 %:lla oli C-hepatiitti tartunta ja HIV yhdellä prosentilla. Tulosten mukaan vankien suun terveys oli heikko. Tutkimuksessa huomattiin, että vangeilla oli muuta väestöä heikompi luottamus ihmisiin ja he kokivat enemmän yksinäisyyttä. Vankien resilienssi kuvastui myös matalana. (THL 2023, 10-12,113.)

Useat vangit ovat velkaantuneita, heillä voi olla suuriakin rikosperustaisia velkoja. Moni vanki on myös asunnoton. Jos vangilla on asunto tuomiolle tullessaan, sen menetys on todennäköistä pitkän tuomion aikana. (Kaurala & Iivari 2017, 315-316.) Ulkomaalaisten vankien määrä on noussut viime vuosina ja se aiheuttaa vankilassa monenlaisia haasteita, esimerkiksi kulttuuriin, kieleen ja kommunikointiin liittyen. (Oikeusministeriö 2021.) Vuoden 2024 tilastojen mukaan ulkomaalaisia vankeja oli Suomessa 72 eri maasta, heistä lähes puolet oli tuomittuna huumausainerikoksista (Rikosseuraamuslaitos 2024c).

2.4 Sosionomin toimenkuva vankilassa

Vankilassa toimivan erityisohjaajan kelpoisuusvaatimuksena on soveltuva korkeakoulututkinto (VnA RSL 7§). Vankiloissa erityisohjaajan työ on luonteeltaan sosiaalista ohjaus- ja tukityötä, johon kuuluu esimerkiksi vangin arjen tukeminen, psykososiaalinen ohjaus sekä yhteistyö eri viranomaisten kanssa. Tällaiset työtehtävät vastaavat sosionomikoulutuksessa saatavaa osaamista. Tämän vuoksi erityisohjaajan tehtävissä työskentelee usein sosiaalialan koulutuksen saaneita ammattilaisia, kuten sosionomeja. Sosionomin koulutuksen kuvauksissa todetaan, että tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä rikosseuraamusalalla, esimerkiksi vankiloissa tai yhdyskuntaseuraamustoimistoissa. (Opin-topolku 2026.)

Erityisohjaaja on vankilassa työskennellessään valtion virkamies, joten häneen sovelletaan valtion virkamieslakia (Valtion virkamieslaki 750/1994, 1 luku 1 §). Hän tukee vankia sosiaalisen kuntoutumisen eri osa-alueilla, kuten asumisessa, työpaikan saamisessa ja ihmissuhteissa. Erityisohjaaja ohjaa ja neuvoo vankia kokonaisvaltaisesti, auttaa asioiden järjestämisessä, sekä tukee vapautumisen ja yhteiskuntaan palaamisen valmistelussa. (Kaurala & Iivari 2017, 320.)

Sosionomin ammattieettisissä ohjeissa mainitaan ihmisoikeudet, itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, Ihmisarvo, sosiaalinen oikeudenmukaisuus, osallisuuden edistäminen sekä henkilön voimavarat ja kokonaisvaltainen huomioiminen. Eettiset arvot muistuttavat sosionomia hänen perimmäisestä tehtävästään auttaessaan apua ja tukea tarvitsevia ihmisiä. (Raatikainen, Rahikka, Saarnio & Vepsä 2020, 180.) Näitä periaatteita toteutetaan käytännössä myös vankilan erityisohjaajan työssä, jonka tavoitteena on tukea vankia sitoutumaan päihdetöntään ja rikoksettomaan elämään sekä vahvistaa hänen kiinnittymistään yhteiskuntaan. (Rikosseuraamuslaitos 2023b.)

Erityisohjaaja kartoittaa ja arvioi vangin sosiaalista tilannetta ja ohjaa vankia sosiaalityön kysymyksissä, sekä toteuttaa sosiaalista kuntoutusta. Vankilan erityisohjaaja ohjaa kuntouttavia toimintaohjelmia, kuten päihdekuntoutusta. Toiminta voi olla yksilö tai ryhmämuotoista ja se voi tapahtua myös yhteistyössä jonkun

ulkopuolisen päihdepalvelun kanssa. Vangin vapautumisen lähestyessä erityisohjaaja laatii vapautumissuunnitelman yhdessä vangin kanssa. Erityisohjaajat valmistelevat myös vankien valvottuja koevapauksia. Erityisohjaaja seuraa vangin rangaistusajan suunnitelman toteutumista, tukien ja motivoiden häntä työskentelyyn. Myös yhteistyö sosiaalihuoltoon ja lastensuojeluun on erityisohjaajan vastuulla. Vankilassa tehdään monialaista yhteistyötä koko henkilökunnan kanssa. (Rikosseuraamuslaitos 2023b.)

3 Sosiaalinen kuntoutus

3.1 Sosiaalinen kuntoutus, tavoitteet ja menetelmät

Kuntoutuksella pyritään parantamaan yksilön edellytyksiä selviytyä arjessa, osallistua yhteiskuntaan sekä jatkaa opintoja tai työskentelyä arjessa. Kuntoutus- ja tukipalvelut tuotetaan kuntoutujan tarpeisiin ja tavoitteisiin vastaten, kyseessä on suunnitelmallinen tavoitteeseen tähtäävä prosessi. Kuntoutuksen kenttä on monialainen palvelujärjestelmä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2025, STM.)

Sosiaalinen kuntoutus kuuluu sosiaalihuoltolain 17 § mukaisiin, hyvinvointialueiden järjestettäviin palveluihin. Sosiaalinen kuntoutus on sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen menetelmiin perustuvaa tavoitteellista tukea, jonka tarkoituksena on torjua sosiaalista syrjäytymistä, sekä vahvistaa ihmisen elämänhallintaa, toimintakykyä ja osallisuutta. Kuntoutus toteutetaan yksilöllisten tarpeiden mukaan, ja siihen voi sisältyä muun muassa toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen arviointia, neuvontaa ja ohjausta, arjen taitojen harjoittelua, ryhmämuotoista tukea vuoro-vaikutukseen sekä muita toimenpiteitä, jotka auttavat vahvistamaan sosiaalista osallisuutta. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 17 §.)

Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena on vahvistaa henkilön sosiaalista toimintakykyä, ehkäistä syrjäytymistä, tukea elämänhallintaa ja sen ylläpitämistä sekä lisätä osallisuutta. Toiminnan tavoitteena voi olla esimerkiksi työhön ja

koulutukseen tarvittavien toimien harjoittelu, päihteettömän elämän hallinta tai ryhmässä toimimisen ja arkielämän taitojen oppiminen. Erilaiset päihdepalvelut ovat myös sosiaalista kuntoutusta. Sosiaalinen kuntoutus on kokonaisvaltaista työskentelyä. (STM 2025.) Yksi sosiaalisen kuntoutuksen tärkeimmistä tavoitteista on yksilön yhteiskuntaan integroituminen henkilökohtaista suoriutumistaan vastaavalla tavalla. Sosiaalisessa kuntoutuksessa on otettava huomioon yksilön haasteet ja erityispiirteet, kuten oppimis- ja hahmotushäiriöt, väkivalta-kokemukset, pitkään jatkuneen työttömyyden seuraukset ja vammaisuudesta sekä mielenterveyshäiriöistä johtuvat kuntoutuksen tarpeet. Kuntoutuksen lähtökohtana on kokonaisvaltainen arvio asiakkaan toimintakyvystä. Sosiaalista kuntoutusta käytetään usein silloin, kun ongelmat ovat pitkittyneet tai kasaantuneet. (STM 2017, 56-57.)

Sosiaalisen kuntoutuksen menetelmiä ovat muun muassa rinnalla kulkeminen ja ohjaus arjen asioiden hoidossa, yksilöllinen psykososiaalinen tuki- ja lähityö, kuten kotikäynnit. Kuntoutusta voidaan toteuttaa myös toiminnallisten ja ryhmämuotoisten menetelmien, vertaistuen, vapaaehtoistoiminnan ja työtoiminnan avulla. Menetelmät ja tukitoimet muodostavat yhdessä suunnitelmallisen ja tavoitteellisen kokonaisuuden, joka vahvistaa asiakkaan toimintakykyä ja osallisuutta. (STM 2017, 56-57.)

3.2 Sosiaalinen kuntoutus vankilassa

Vankiloissa järjestetään sosiaalista kuntoutusta vangin toimintakyvyn vahvistamiseksi. Sosiaalinen kuntoutus on aina suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, joka lähtee yksilöllisesti vangin tarpeista. Sosiaalisella kuntoutuksella pyritään parantamaan vangin hyvinvointia, arjen taitoja ja työelämävalmiuksia. Myös sosiaalisten suhteiden tukeminen, työskentely päihteidenkäytön vähentämiseksi ja vangin valmentaminen tulevaan vapauteen, ovat osa vankilan sosiaalista kuntoutusta. (Rikosseuraamuslaitos 2022). Kurki, Kurki-Suutarisen ja Taruvuoren (2010) mukaan vankilaa tulisi kehittää sosiaalipedagogisesta näkökulmasta yhteiseksi, jossa oppiminen, vuorovaikutus ja mielekäs toiminta tukevat vangin kasvua, osallisuutta ja kuntoutumista.

Sosiaalisen kuntoutuksen muotoja vankiloissa ovat esimerkiksi toiminnalliset menetelmät, yhdessä tekeminen, keskustelut ja kannustaminen sekä erilaiset ryhmätoiminnot (Rikosseuraamuslaitos 2022.) Myös koulutus, työtoiminta ja yksilökeskustelut vankilan erityistyöntekijöiden kanssa voidaan lukea sosiaalisesti kuntoutukseksi (Kaurala & Iivari 2017, 318).

Sosiaalisen kuntoutuksen lähtökohtana on asiakkaan yksilöllisyys: hänen elämäntarinansa, voimavaransa, taitonsa sekä omat kokemuksensa ja osallisuutensa. Kuntoutuksessa keskeistä on tukea asumisen järjestymistä, arjen rakenteiden vahvistumista, toimeentulon ja työllistymisen edellytyksiä sekä asiakkaan sosiaalisten suhteiden ja viranomaisverkostojen rakentumista. (Kaurala & Iivari 2017, 320; Rikosseuraamuslaitos 2022.)

3.3 Sosiaalinen kuntoutus Juuan vankilassa

Juuan vankilan sosiaalinen kuntoutus sisältää työtoiminnan ja opiskelun lisäksi erilaisia harrastusmahdollisuuksia. Vankien on mahdollista käydä toiminta-ajan ulkopuolella kuntosalilla, soittaa erilaisia instrumentteja musiikkihuoneessa tai pelaila erilaisia pelejä niin sisällä kuin ulkonakin. Kesäisin on mahdollista viljellä erilaisia juureksia ja kasviksia. Henkilökunta järjestää ajoittain myös muuta vapaaehtoista ohjattua vapaa-ajan toimintaa. Vangeilla on mahdollisuus osallistua vapaa-ajan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen tekemällä aloitteita vankilan henkilökunnalle. (Rikosseuraamuslaitos 2025c, 19-22.)

Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu myös yksilöllinen tuki. Vankien on mahdollista käydä työntekijöiden kanssa keskusteluja niin päihteiden käytön kuin myös muiden elämän haasteiden osalta. Arjen taitoja harjoitellaan henkilökunnan avulla. Juuan vankila järjestää ajoittain ruoan valmistamiseen ja arjenhallintaan liittyviä kursseja yhteistyössä Marttojen kanssa. (Rikosseuraamuslaitos 2025c, 20.)

4 Osallisuus

4.1 Osallisuus käsitteenä

Osallisuuden kokemukset liittyvät aina yksilön identiteettiin ja ihmiskäsitykseen. Osallisuus on paitsi vaikuttamista omassa elämässä, se on myös vastuunkantamista seurauksista. (Särkelä-Kukko 2014, 35.) Osallisuus koostuu johonkin osallistumisesta ja kuulumisesta, sekä kuulumisen tunteesta. Kaikkia näitä tarvitaan, että osallisuus voi toteutua. (Nivala & Rynnänen 2024, 160-161.) Osallisuus kuvaa yhteenkuulumisen tunnetta, se on mahdollisuutta vaikuttaa omaan elämään sekä yhteisiin asioihin (THL 2024). Osallisuuden eri ulottuvuuksia ovat suunnittelu-, tieto-, toiminta- ja päätösosallisuus, kuten oman elinympäristön suunnittelu, oikeus toimia omassa ympäristössä yhdessä toisten kanssa ja olla mukana päättämässä omaa elämää koskevissa asioissa, sekä tiedon saanti ja kyselyihin vastaaminen (Leemann, Kuusio & Hämäläinen 2015, 5-6; Särkelä-Kukko 2014, 35).

Osallisuus on keskeinen hyvinvoinnin osa. Turvallisuus ja tulevaisuuden usko lisääntyvät osallisuuden kokemuksesta. Osallisuus rakentuu toimeentulon, luottamuksen, tiedon, taidon ja yhteisen merkityksen varaan. Kun ihminen kokee tulevansa arvostetuksi ja kuulluksi, hänen motivaationsa ja toimintakykynsä lisääntyy. Tämä tukee sekä yksilöllistä että yhteisöllistä hyvinvointia. (THL 2024.) Terveysten- ja hyvinvoinnin laitoksen (2023) mukaan osallisuuden kokemus lisää turvallisuuden kokemusta sekä yksilön uskoa omiin mahdollisuuksiin ja tulevaisuuteen. Osallisuutta kuvataan syrjäytymisen vastavoimana (Särkelä-Kukko 2014, 36). Särkelä-Kukko (2014, 36) muistuttaa, että osallisuutta on tarkasteltava myös yhteiskunnan tasolla, koska syrjäytymiseen vaikuttavat myös ulkoiset tekijät.

On tärkeää huomioida, että osallisuus ja osallistuminen tarkoittavat eri asioita. Osallistuminen on tekemistä, kun taas osallisuus on subjektiivinen yhteenkuulumisen tunne sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. (Leemann ym. 2015, 5-6; Nivala & Rynnänen 2024, 160.) Nämä termit liittyvät kuitenkin tiiviisti yhteen,

osallistuminen voi olla keino osallisuuden edistämiseksi. Osallistuminen rakentaa merkityksellisiä sosiaalisia suhteita. (Nivala & Rynnänen 2024, 161.) Osallistuminen ei kuitenkaan takaa osallisuuden kokemusta. Monessa mukana oleva voi kokea vähemmän osallisuutta, kuin yksilö, jonka osallistuminen on vähäistä. Jokaisen henkilökohtainen kokemus on yksilöllinen. Osallisuutta ei voida ohjata ulkoa päin, mutta sitä voidaan auttaa syntymään erilaisten toimien avulla. On myös muistettava, että osallisuus on prosessi, ei yksilön pysyvä ominaisuus. Ihminen voi kokea osallisuutta esimerkiksi työelämässä, mutta ei välttämättä muilla elämän osa-alueilla. (Leemann ym. 2015, 5-6.)

4.2 Osallisuus sosiaalipedagogisessa viitekehyksessä

Sosiaalipedagogiikka tarkastelee ihmistä ja sosiaalisia ongelmia yhteisöllisten ja yhteiskunnallisten näkökulmien kautta. Sosiaalipedagogiikka pyrkii tukemaan yksilön kasvua yhteisössään sekä yleisesti yhteiskunnassa. (Raatikainen ym. 2020, 100.)

Sosiaalipedagogisessa työtöteessä pyritään auttamaan haavoittuvassa asemassa olevia ja eriarvoisia ihmisiä kasvatuksellisin keinoin. Yhteiskunnan rakenteisiin vaikuttaminen ja sosiaalisiin ongelmiin puuttuminen on olennaista tälle suuntaukselle. Työtapa huomioi työskentelyn mikro-, meso- ja makrotasot. Sosiaalipedagoginen lähestymistapa on korjaavaa, mutta nähdään myös koko ajan enemmän ennaltaehkäisevänä toimintana. (Raatikainen ym. 2020, 100-102.)

Sosiaalipedagogisena kasvatustavoitteena on auttaa ihmisiä löytämään oma paikkansa yhteiskunnassa. Tavoitteena on auttaa ihmisiä yhteisölliseen toimintaan toisten kanssa, mahdollistaa yksilölle omien voimavarojensa käyttäminen sosiaalisesta tilanteestaan riippumatta ja auttaa ihmisiä kasvamaan sosiaalisissa ryhmissä sekä yksilöllisesti että yhteisöllisesti. Tavoitteena on synnyttää sosiaalisia muutoksia ihmisten elämässä, mutta myös muuttaa yleisiä ja yksilöllisiä asenteita kulttuuristen, sosiaalisten sekä vapaa-ajan toimintojen avulla.

(Raatikainen ym. 2020, 107.) Nivalan ja Rynnäsen (2024, 161) mukaan yhteisöjen tulisi tarjota ihmisille mielekkäitä osallistumisen tapoja ja mahdollisuuksia.

Sosiaalipedagogiikassa osallisuus nähdään tärkeänä yksilön, yhteisöjen sekä koko planeetan hyvinvoinnille. Osallisuus nähdään mahdollisuutena osallistua johonkin, olla hyväksyttynä jäsenenä ja vaikuttaa omiin ja ympärillä tapahtuviin asioihin. Osallistumisessa on tärkeää, että jokainen saa olla mukana omana itsenään ja hänet hyväksytään joukkoon sekä nähdään ainutlaatuisena ja tasa-vertaisena yhteisön jäsenenä. (Nivala & Rynnänen 2024, 160-162.) Tavoitteena on, että ihminen pystyy kokemaan itsensä oman elämänsä valitsijana, vaikuttajana ja vastuunkantajana, eli toimijana. Näin yksilö kykenee kokemaan itsensä ja valintansa merkitykselliseksi. Hän pystyy vaikuttamaan elämänsä muotoutumiseen sekä ymmärtämään seurauksia ja niiden vaikutuksia suhteessa itseen ja toisiin. Ihminen oppii tarkastelemaan muita sekä refleктоimaan toimintaansa. (Viinamäki 2008, 42-43.)

Sosiaalipedagogiikan viitekehyksessä osallisuuden edistämässä keskeisintä on yksilön vuorovaikutustaitojen vahvistaminen, kuulumisen estävien rajojen purkaminen ja kaikkien osallistumisen mahdollistavien toimintatapojen sekä tilojen luominen. Osallisuuden edistämisen prosessissa pyritään tukemaan myönteisiä vuorovaikutussuhteita, vahvistamaan kuulumisen tunnetta, tekemään näkyväksi syrjäyttävät rakenteet sekä auttamaan yksilöä kasvamaan aktiiviseksi toimijaksi. (Nivala & Rynnänen 2024, 161-165, 244-246.) Nivalan ja Rynnäsen (2024, 244) mukaan sosiaalipedagogisen työn ydintehtävä on toimijuuden tukeminen. Osallisuus ja toimijuus nähdään vahvana parina, ne ovat toistensa edellytyksiä. Osallisuus toteutuu, kun toimijuus on mahdollista, ja toimijuus vahvistuu sekä mahdollistuu, kun yksilö kokee aitoa osallisuutta ja saa tukea kehittyäkseen aktiiviseksi toimijaksi. (Nivala & Rynnänen 2024, 161-165, 244-246.)

4.3 Osallisuus vankilassa

Vaikka Nelson Mandelan säännöissä ei käytetä käsitettä osallisuus, niissä korostuu osallisuuden ydinajatus. Sääntöjen mukaan vangin ihmisarvo ja

itseään määräämisoikeus tulee säilyttää, ja hänen on voitava osallistua omaa kuntoutumistaan ja vapautumistaan koskeviin päätöksiin. Säännöissä 4 ja 107 painotetaan, että vankeusajan tavoitteena on tukea vangin sopeutumista yhteiskuntaan koulutuksen, työn ja kuntoutuksen avulla, sekä ylläpitää hänen yhteyksiään ulkomaailmaan. Näin vanki nähdään aktiivisena toimijana omassa kuntoutusprosessissaan, eikä vain rangaistuksen kohteena. (Rikosseuraamuslaitos 2017.)

Saari ja Grönlund (2021) kertovat osallisuutta tuettavan vankilassa osallistamalla vankeja esimerkiksi kuntoutukseen, työtoimintaan ja muuhun ohjattuun toimintaan. Lisäksi vangeilla on usein mahdollisuus osallistua niin sanottuun itseapuun, kuten AA-ryhmän toimintaan. Valinnanvapaus tukee vangin osallisuuden kokemusta. Vanki saa osallistua tarjottuun toimintaan, mutta hänellä on myös oikeus kieltäytyä siitä. Tämä tukee hänen itsemääräytyvän arjen rakentamista. (Saari & Grönlund 2021, 177-184.) Vanki ei kuitenkaan pysty aina valitsemaan osallistumistaan. Vangilla on Vankeuslain (767/2005, 8 luku 2§) mukainen velvollisuus osallistua vankilan järjestämään toimintaan vankilan työ- ja toiminta-aikana. Kun vanki saa osallistua oman kuntoutuksensa suunnitteluun, hänen motivaationsa ja sitoutumisensa prosessiin vahvistuu (Saari & Grönlund 2021, 177-184).

Osallisuuden neljää ulottuvuutta voidaan tarkastella vankila kontekstissa esimerkiksi seuraavilla kysymyksillä. Saako vanki tietoa omista asioistaan (tieto-osallisuus)? Pääseekö vanki vaikuttamaan omaan rangaistusajan suunnitelmaansa (suunnitteluosallisuus)? Osallistuuko vanki omasta tahdostaan päihdeohjelmiin, koulutukseen, tai koevapaushakemuksiin (päätösosallisuus)? Osallistuuko vanki omasta tahdostaan erilaisiin ryhmiin tai vapaa-ajan ohjelmiin (toimintaosallisuus)?

Osattomuuden tunne ei johdu pelkästään yksilön motivaation puutteesta, vaan siihen vaikuttavat myös yhteiskunnan rakenteet (Leemann ym. 2025, 5-6; Särkelä-Kukko 2014, 36). Vankila on vahvasti kontrolloitu ympäristö, jossa osallistumisen ja osallisuuden mahdollisuudet voivat kaventua erilaisten sääntöjen, turvakäytäntöjen ja valtasuhteiden vuoksi. Osallisuus on dynaaminen ja

tilannesidonnainen, vanki voi kokea osallisuuden tunnetta esimerkiksi työtoiminnassa, mutta ei viranomaisprosessissa.

5 Aikaisemmat opinnäytetyöt

Outi Rintala (2025) on tehnyt opinnäytetyön aiheesta ”Rikos- ja päihdetaustaisten osallisuuden kokemukset avopäihdekuntoutuksessa ja osallisuuskyselyn kehittäminen vaikuttavuuden arvioinnin tueksi”. Tämä opinnäytetyö on tehty Laurea-ammattikorkeakoulun Johtaminen ja kehittäminen sosiaali- ja terveysalan muutoksessa opintoihin (YAMK).

Rintala (2025) tutki opinnäytetyössään, kuinka rikos- ja päihdetaustaisten avopäihdekuntoutus vaikuttaa heidän arkeensa sekä heidän osallisuuden kokemukseensa. Rintalan opinnäytetyö on toimintatutkimus. Aineiston hän keräsi käyttämällä teemahaastattelua, haastatellen viittä kuntoutukseen osallistunutta. Haastatteluista saamansa aineiston Rintala käsitteli aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Kehittämistehtävänä opinnäytetyössä viisi työpajaan osallistunutta työntekijää suunnitteli yhteiskehittämisen menetelmää hyödyntäen osallisuuskyselyn. Kyselyn avulla voidaan arvioida ja kehittää avokuntoutuksen vaikutuksia myös jatkossa. Opinnäytetyön raportissa mainitaan, että kehittämistyönä syntynyt osallisuuskysely otetaan käyttöön Kalliolan Settlementti ry:n toiminnassa. (Rintala 2025, 3, 6.)

Tulosten mukaan avopäihdekuntoutukseen osallistuneet rikos- ja päihdekuntoutajat hyötyivät kuntoutuksesta. Kuntoutus oli auttanut heitä pysymään päihteetöntämänä ja heidän arkensa oli parantunut. Tulosten mukaan kuntoutukseen osallistuneiden osallisuuden kokemus oli kasvanut. Tärkeimpänä huomiona osallisuuden kokemukseen liittyen oli tutkimuksen tuloksista luettavissa se, että osallistujien itsetunto oli kasvanut ja tahto itsensä kehittämiseen lisääntynyt. Rintala raportoi myös kuntoutukseen osallistuneiden sosiaalisten suhteiden sekä elämänhallinnan parantuneen. (Rintala 2025, 19-27.)

Toisessa tarkastelemassani opinnäytetyössä Mona Särkelä (2009) on tehnyt pro gradututkielman aiheesta ”Miten huono-osainen voi olla osallinen?” Tämä tutkimus on tehty Jyväskylän yliopiston, Yhteiskuntapolitiikka/Kansalaisyhteiskunnan asiantuntijuuden maisteriohjelman opintoihin.

Särkelä (2009) kokosi opinnäytetyössään kirjallisuuskatsauksen vuosina 1978–2008 toteutettuihin suomalaisiin tutkimuksiin, jossa tarkasteltiin päihteitä käyttävien, toimeentulotukea saavien, asunnottomien ja vankien aktiivista kansalaisuutta sekä osallisuuden kokemuksia yhteiskunnassa. Hän oli kiinnostunut erityisesti siitä, millaiset mahdollisuudet kaikista heikompiosaisilla on osallistua omaa elämäänsä koskevaan päätöksentekoon ja toimia aktiivisina kansalaisina. (Särkelä 2009, 12-13.)

Tulokset toivat esiin vakavia puutteita huono-osaisten osallisuuden toteutumisessa. Heihin kohdistui paljon velvollisuuksia ja erilaisia aktivointitoimia, mutta todelliset vaikuttamismahdollisuudet olivat vähäiset. Usein heidät nähtiin erilaisien toimenpiteiden kohteina, eikä ihmisinä, joilla olisi oikeus omaehtoiseen osallisuuteen. Huono-osaisten osallisuus näyttäytyi osittain ehdollisena. Tulosten mukaan vankien ja muiden heikossa asemassa olevien kohdalla palvelujärjestelmä voi jopa vahvistaa ulkopuolisuuden ja leimautumisen kokemusta. Särkelä korostaa, että osallisuutta pitäisi tarkastella paljon nykyistä enemmän huono-osaisten omasta arjesta ja kokemuksista käsin. Hän korostaa matalan kynnyksen osallistumisen tapoja, joissa ihmiset voisivat tulla mukaan omilla ehdoillaan ja omalla kielellään. (Särkelä 2009, 62-73.)

Rintalan (2025) ja Särkelän (2009) opinnäytetyöt tarkastelevat osallisuutta vähän eri näkökulmista, mutta molempien johtopäätökset nostavat esiin saman ydinajatuksen: heikoimmassa asemassa olevien ihmisten ääni ei pääse usein kuuluviin, vaikka juuri osallisuuden kokemus tukisi heidän hyvinvointiaan ja kuntoutumistaan. Särkelä tuo esille, että palvelujärjestelmässä osallisuutta tarkastellaan herkästi järjestelmän ehdoilla, ei ihmisten omista kokemuksista ja tarpeista käsin. Vaikka Särkelän tutkimus on jo yli kymmenen vuotta vanha, sen viesti tuntuu yhä hyvin ajankohtaiselta. Osallisuuden edistäminen ei ole edennyt

kovin nopeasti, ja tarve kuulla ihmisiä itseään heidän tilanteestaan ja toiveistaan on edelleen olemassa.

6 Opinnäytetyön tehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tehtävänä on tarkastella, miten vangit kokevat osallisuuden ja miten osallisuus toteutuu Juuan vankilan sosiaalisessa kuntoutuksessa. Tavoitteena on tuoda esiin vankien omat kokemukset ja näkemykset sekä tarkastella, mitkä tekijät edistävät tai estävät osallisuuden kokemusta.

Tämä opinnäytetyön tutkimus kohdistuu Juuan vankilaan. Juuan vankila on 40 paikkainen miehille tarkoitettu avovankila Pohjois-Karjalassa. Juuan vankilassa keskeistä on työtoimintaan tai opintoihin osallistuminen. Työtoiminnassa huolehditaan pääasiassa Puolustusvoimien teltoja. Vankilassa on myös mahdollista opinnollista esimerkiksi tekstiili- ja muotialan sekä kiinteistöhuollon perustutkintoon liittyviä tutkinnonosia. Lisäksi vangit voivat erityisluvalla opiskella tai käydä töissä myös vankilan ulkopuolella. (Rikosseuraamuslaitos 2025c.)

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten vangit kokevat osallisuuden toteutumisen Juuan vankilan sosiaalisessa kuntoutuksessa?
2. Miten vangit kuvaavat osallisuutta omassa arjessaan vankilassa?

7 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

7.1 Laadullinen opinnäytetyö

Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkitaan ihmisen omasta kokemusmaailmasta nousevia tunteita, merkityksiä ja tulkintoja. Laadullisen tutkimuksen tulosten kautta pyritään ymmärtämään ihmisten kokemusmaailmaa tulkitsemalla tuloksia, ei mittaamalla täsmällisiä lukemia, kuten kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Laadullinen tutkimus tehdään ihmisten omassa toimintaympäristössä havainnoimalla tutkittavan puhetta tai hänen tuottamia kuvia ja tekstejä. Yksi yleinen tutkimusmenetelmä on haastattelu. (Vilkkä 2021, 17-19.) Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (1997, 164) nostavat esille yhdeksi kvalitatiivisen tutkimuksen huomioksi ”Sitä, mikä on tärkeää, ei määrää tutkija”.

Tiedon lähteenä laadullisessa tutkimuksessa toimivat ihmisten kokemukset, jotka ovat muodostuneet heidän omassa sosiaalisessa ympäristössään, siinä ajassa ja kulttuurissa, missä he ovat eläneet (Vilkkä 2021, 19-22). Kvalitatiivisen tutkimuksen kohdejoukkoa ei valita sattumanvaraisesti vaan kohde on aina tarkoituksenmukainen. Tiedonkeruun välineenä suositaan ihmistä. (Hirsjärvi ym. 1997, 164.) Tutkijan on pyrittävä tavoittamaan tutkittavan kokemusmaailma, eli hänen subjektiivinen kokemuksensa sekä merkitys tutkittavasta ilmiöstä. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkijan on tunnistettava omat lähtökohtansa sekä ennakkoletuksensa, etteivät ne sekoitu tutkittavien tuottamiin tulkintoihin. (Vilkkä 2021, 19-22.) Edmund Huslerin mukaan tutkittavan olisi löydettävä läheinen yhteys tutkittavan kanssa, että hän pääsisi edes jollain tasolla käsiksi tutkittavan kokemukseen (Puusa & Juuti 2020, 81).

Laadullisen tutkimuksen tulkinta on luonteeltaan eräänlainen prosessi. Tutkija tarkastelee aineistoa aiemman käsityksensä pohjalta, tekee tulkintoja ja palaa jatkuvasti takaisin aineistoon tarkentaakseen ymmärrystään. Tätä prosessia kutsutaan hermeneuttiseksi kehäksi. Sen avulla tutkija vähitellen muodostaa selkeämmän kuvan tutkittavasta ilmiöstä ja syventää omaa ymmärrystään tutkittavien kokemuksista ja tutkittavasta ilmiöstä. (Vilkkä 2021, 20-21.) Kvalitatiivista

tutkimusta voi luonnehtia prosessin omaiseksi tutkimusmuodoksi myös siksi, että se ei välttämättä etene ennalta suunnitellulla tavalla, vaan esimerkiksi aineistonkeruumenetelmät voivat muuttua tutkimuksen edetessä. Koska tutkimuksen kohteena yleensä on ihminen ja ihmisen kokemusmaailma, tulokset avautuvat vähitellen ja suunnitelmat tarkentuvat työn edetessä. (Kiviniemi 2018, 73.)

Valitsin tutkimukseni menetelmäksi laadullisen tutkimuksen, koska haluan tuoda esiin vankien oman äänen ja henkilökohtaisen näkökulman sosiaaliseen kuntoutukseen. Osallisuuden kokemukset syntyvät yksilön arjessa ja vuorovaikutuksessa, eikä niitä voi kuvata pelkillä numeroilla. Laadullinen lähestymistapa antaa tutkittaville mahdollisuuden kertoa omin sanoin, mitä osallisuus heille merkitsee ja miten se näkyy vankilaympäristössä. Tällä tavoin saan syvempää ymmärrystä siitä, millaisia mahdollisuuksia ja haasteita sosiaaliseen kuntoutukseen vankilassa liittyy, juuri heidän omien kokemustensa kautta. Vankila on suljettu toimintaympäristö, jossa vankien kokemuksia ei ole helppo tutkia määrällisin menetelmin. Laadullinen lähestymistapa mahdollistaa sen, että vangit voivat kertoa vapaammin omista tulkinnoistaan ja kokemuksistaan osallisuudesta.

7.2 Teemahaastattelu

Haastattelu on yleisin tiedonkeruumenetelmä kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Erilaisista haastattelu muodoista, teemahaastattelu on kaikkein käytetyin. (Kananen 2014, 70.) Vaikka Jorma Kananen (2014, 76) korostaa haastattelun toteuttamista kasvokkain (“face to face”), tuore amerikkalainen tutkimus osoittaa, että videoyhteydellä toteutetut haastattelut voivat tuottaa laadullisesti vertailukelpoista aineistoa. Tässä tutkimuksessa osallistujat kokivat luottamuksen ja yhteyden tunteen sekä empaattisuuden molemmissa menetelmissä hyvinä, vaikkakin fyysisesti samassa tilassa tehdyssä haastattelussa hieman parempana. (Anthony ym. 2025.)

Jos aineisto kerätään haastattelemalla, valitaan haastateltavaksi ihmisiä, joilla on näkemys ja kokemus kyseisestä aiheesta. Haastateltavien määrä ei ole yksiselitteinen, vaan se riippuu tutkimuksen tarkoituksesta. (Puusa & Juuti 2020,

84-85.) Teemahaastattelun teemat nousevat tutkittavan ilmiön ympäriltä, asioista, jotka jo entuudestaan tiedetään. Kahden ihmisen vuorovaikutukseen perustuvan haastattelun teemat antavat haastattelulle raamit. (Kananen 2014, 70-72.)

Yleensä tässä haastattelumuodossa aihepiirit ovat tiedossa, mutta tarkkoja kysymyksiä ei välttämättä vielä ole olemassa (Hirsjärvi ym. 1997, 208). Haastattelija on valinnut teemat ja joitakin valmiita kysymyksiä. Usein vastaukset ohjaavat haastattelijaa esittämään lisäkysymyksiä. Lisäkysymysten sekä tarkennusten avulla haastattelija pyrkii poimimaan mahdollisimman syvällistä tietoa tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Tutkijan on osattava tulkita haastateltavan vastauksia, pyrkien saamaan vastauksia tutkimuskysymyksiinsä. Kysymykset esitetään ensin yleisellä tasolla, jonka jälkeen siirrytään koko ajan syvällisempiin ja henkilökohtaisempiin kysymyksiin. (Kananen 2014, 70-77.)

Haastattelijan tulee luoda haastattelijan sekä haastateltavan väliselle dialogille turvallinen ja luottamuksellinen ilmapiiri. Haastateltavan näkemyksiä ei tule aliarvioida eikä tutkimuksen tekijän tule tuoda esille omia mielipiteitään. Kaiken toiminnan on oltava kunnioittavaa ja luottamuksellista koko haastattelun ja tutkimuksen ajan. (Kananen 2014, 72-73.) Kanasen (2014) mukaan haastateltava saa haastattelussa kokemuksen kuulluksi tulemisesta, jolloin haastattelu voi olla merkityksellinen kokemus myös haastateltavalle. Teemahaastattelu on vapaamuotoisempi kuin esimerkiksi strukturoitu haastattelu, jossa kysymykset esitetään tarkassa järjestyksessä (Kananen 2014, 76-77).

Haastattelu voidaan yhteisestä sopimuksesta nauhoittaa. Haastattelijan on tärkeää vielä muistuttaa ennen haastattelun aloittamista tästä sopimuksesta ja varmistaa, että se edelleen sopii. Nauhoitettu haastattelu auttaa tutkijaa kirjoittamaan haastatteluja auki, eli litteroimaan. (Eskola, Lähti & Vastamäki 2018, 35, 49.)

Henkilökohtaiset haastattelukutsut (liite 1) jaoin vangeille, jotka olivat suorittaneet tuomiotaan Juuan vankilassa vähintään neljä kuukautta. Aikarajaus perustui siihen, että neljässä kuukaudessa vangit olivat ehtineet tutustua ja tottua

Juuan vankilan arkeen ja käytäntöihin. Tulosten kannalta oli tärkeää, että haastateltavalle oli syntynyt jo näkemys vankilan toiminnoista ja näin heille oli voinut muodostua oma näkemys osallisuuden toteutumisesta. Kutsussa kerroin tutkimuksen tarkoituksen ja osallistumisen vapaaehtoisuuden sekä että haastattelut toteutetaan täysin anonyymeina. Lisäksi ilmoitin, että haastattelu nauhoitetaan ja kerroin, että aineistoa käsitellään pelkästään opinnäytetyön tekijän toimesta ja aineisto hävitetään asianmukaisesti, heti kun opinnäytetyö on valmistunut ja arvioitu. Haastattelua varten laadin teemahaastattelurungon (liite 2), joka rakentui osallisuuden ulottuvuuksia hyödyntäen.

Haastateltavia ilmoittautui viisi. Sovimme haastateltavien kanssa aluksi aikaikkunan, jonka aikana haastattelut tullaan käymään. Tarkka haastattelu-aika sovittiin jokaisen kanssa lähempänä toteutusta. Haastattelut tehtiin vuoden 2025 ja 2026 vaihteessa. Haastattelut toteutettiin minun työhuoneessani, rauhallisessa tilassa kahdenkeskisenä keskusteluna vangin kanssa.

Ennen haastattelun alkua haastateltava luki ja allekirjoitti haastatteluun suostumuslomakkeen. Olin tehnyt yhteenvedona posterin (liite 3), joka sisälsi tämän opinnäytetyön tietoperustasta nousevaa tietoa lyhennetyssä muodossa. Haastateltavat saivat halutessaan lukea posterin ja näin tutustua aiheeseen. Yhtä lukuun ottamatta, kaikki lukivat posterin.

Ennen haastattelun aloittamista kertosin vielä suullisesti läpi haastattelun tarkoituksen, vapaaehtoisuuden, anonymiteetin, mahdollisuuden keskeyttää haastattelun sekä aineiston käsittelyyn liittyvät seikat. Varmistin vielä kertauksena, että haastattelun voi nauhoittaa. Tallennuksessa hyödynsin Teams-sovellusta. Haastattelut kestivät 45-60 minuuttia. Kaksi viimeistä haastattelua viivästyivät alkuperäisestä suunnitelmasta kaksi viikkoa, haastateltavien sairastumisten vuoksi. Haastateltavilta keräsin taustatietoja. Taustatietoja on kuvattu seuraavassa taulukossa (taulukko 1).

Mihin ikäryhmään kuulut?						
alle 20 v.	20-29 v.	30-39 v.	40-49 v.	50-59 v.	60-69 v.	yli 70 v.
	2	1	1	1		
Vankikertaisuus						
1.	2. – 4.		5. – 7.		8. tai enemmän	
2	2				1	
Tuomion pituus						
alle 6 kk	6 kk – 1 v.	1 – 2 v.	2 – 3 v.	yli 3 v.		
			2	3		
Onko kohdallasi valmisteltu jo valvottua koevapautta tai vapautumista?						
kyllä			ei			
1			4			

Taulukko 1. Haastateltujen vankien taustatiedot.

7.3 Litterointi

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston on oltava kuva- tai tekstimuodossa. Haastattelu on kirjoitettava auki tekstiksi, jotta sitä on helpompi tulkita ja ryhmitellä. Nauhoitusten kirjoittamista kutsutaan litteroinniksi. (Vilkkä 2025, luku 5.)

Litterointi on hyvä tehdä mahdollisimman nopeasti haastattelun jälkeen, kun asiat ovat vielä tuoreessa muistissa. Litterointia ei tarvitse nykyisin tehdä välttämättä enää kirjoittamalla, vaan siihen löytyy erilaisia teknisiä litterointiohjelmia. (Eskola, Lätti & Vastamäki 2018, 35, 49.) Litterointi voi olla työläs ja aikaa vievä vaihe, mutta se syventää tutkijan ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. Litteroidessaan tutkija alkaa jo hahmottaa rakenteita, merkityksiä ja teemoja. Litterointivaihe auttaa tutkijaa määrittämään aineiston määrää ja sen riittävyyttä työn kannalta. Litterointi voidaan tehdä koko aineistosta sanasta sanaan tai joskus tutkija voi katsoa riittäväksi litteroida jonkin osan haastattelusta. Litteroinnin tarkkuustasoon vaikuttaa se, mitä tutkimuksella tavoitellaan. (Vilkkä 2025, luku 5.)

Litteroin aineiston haastattelujen jälkeen, osan heti ja toiset parin päivän kuluessa haastattelusta. Teams-sovelluksen litterointi oli hyvin epätarkka. Kävin

kaikki tallennukset läpi ja korjasin litteroinnit sanasta sanaan. Litterointiprosessin alussa poistin kuitenkin kaiken epäolennaisen, kuten alkuselvitykset, ja lopussa tapahtuneen ylimääräisen keskustelun, joka ei koskenut millään tavalla haastattelua. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 33 A4 sivua: fontti Arial, fonttikoko 12, riviväli 1,5. Litteroituun aineistoon merkitsin haastateltavat sattumanvaraiseen järjestykseen: vanki 1 (V1), vanki 2 (V2) jne.

7.4 Aineiston analyysimenetelmänä teemoittelu

Teemoittelu on yksi analyysimenetelmä, jota käytetään usein laadullisessa tutkimuksessa. Teemoittelussa aineistoa tarkastellaan etsimällä tutkimuskysymysten kannalta tärkeitä teemoja, eli aiheita, jotka ovat tutkimuksen kannalta oleellisia. (Kallinen & Kinnunen 2021.) Teemoittelussa pyritään löytämään haastateluista ensin ohjaavat johtoajatukset, joiden ympärille rakennetaan teemaan sopeva kokonaisuus (Tuomi & Sarajärvi 2018, 142).

Tämän analyysimenetelmän teemat ovat eri asia kuin teemahaastatteluun valmiiksi mietityt teemat. Teemoittelussa teemoja ei yleensä päätetä etukäteen, vaan ne syntyvät analyysin tuloksena. Lopullisessa raportissa voidaan käyttää sitaatteja haastattelusta ja näin havainnollistaa teemoja lukijalle. (Kallinen & Kinnunen 2021.) Kun analyysia tehdään teemoittelun avulla, ei löydettävien teemojen määrää ole etukäteen määriteltä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 140-145).

Sisällönanalyysi ja teemoittelu ovat hyvin samantyyllisiä analyysimuotoja. Molemmissa sisältöjä yhdistetään ja pelkistetään. Teemoittelussa aineistoa voidaan jäsentää tärkeiden nostojen ympärille esimerkiksi miellekarttojen avulla, kun taas sisällönanalyysissä tehdään tarkkaan strukturoitua taulukkoa. Molemmat menetelmät sopivat hyvin laadulliseen tutkimukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 140-145.)

Teemoittelu oli luonteva valinta tähän opinnäytetyöhön, koska aineisto kerättiin teemahaastattelulla ja tutkimuksen tavoitteena oli kuvata vankien osallisuuden kokemuksia. Menetelmä sopi hyvin teemahaastatteluaineistoon, sillä se mahdollisti aineiston joustavan ja aineistolähtöisen tarkastelun ilman valmiiksi

määrättyjä kategorioita. Tämä mahdollisti myös haastateltavien omista näkökulmista nousevien teemojen tulemisen esiin.

Hahmottelin sisältöjä käsin paperille kirjoittamalla. Nimesin haastateltavien merkityksellisiä lainauksia koodeiksi. Koodasin systemaattisesti koko aineiston läpi. Esimerkkitaulukot ovat koottuna alla. Taulukot kuvaavat, kuinka teema ”Arjen tuki, toiminta ja kuntoutus” on muodostunut. Teema sisälsi sekä osallisuutta tukevia että sitä heikentäviä kokemuksia, koska molemmat liittyivät arjen tuen ja toiminnan merkitykseen. Ensimmäisessä taulukossa (taulukko 2) on kuvattu, kuinka olen muodostanut litteraatista koodin.

Litteraatti	Koodi
”Oppii arjen hallintaa, heräämään aamulla ja menemään töihin.”	Rutiinit tukevat arjenhallintaa
”Kyllä ne rutiinit täällä on tärkeitä.”	
”Työ tuo rytmiä ja mielekkyyttä.”	Työ kuntouttavana toimintana
”Perehdytys oli 12 sekuntia.”	Perehdytyksen puute
”Jos on kysynyt, on saanut apua.”	Apua saa pyytämällä
”Päihdekuntoutus on melko heikolla tolalla.”	Päihdekuntoutuksen puute
”NA-ryhmät ei ole mun juttu.”	Ryhmämuotoinen toiminta ei sovi kaikille
”Ei se pää kestäisi, jos ei olisi mitään tekemistä.”	Tekeminen estää passivoitumista

Taulukko 2. Taulukossa havainnollistetaan aineistolähtöisen teemoittelun etene- mistä. Kuinka merkityksellinen sisältö on koodattu.

Vertasin koodeja toisiinsa ja ryhmittelin ne toistuvuuden ja sisällöllisen samankaltaisuuden perusteella. Ryhmittelyssä muodostuneet kokonaisuudet nimesin teemoiksi. Tutkimuskysymykset ohjasivat analyysia, mutta teemat muodostin aineistolähtöisesti. Teemojen rakentamisessa oli palattava aineistoon kerta toisensa jälkeen. Haastatteluista nousi yllättävän paljon samansuuntaista sisältöä, joka tuki ajatusta siitä, että aineistoa oli kerätty riittävästi. Aineiston alkaessa toistaa itseään, voidaan puhua saturaatiosta ja tiedostetaan, ettei lisä aineiston hankkiminen tuo enää uutta arvoa tutkimukseen (Tuomi, Sarajärvi 2018, 99).

Toisessa taulukossa (taulukko 3) on kuvattu, kuinka koodit on ryhmitelty ja kuinka niistä on muodostunut teema.

Koodi	Teema
Rutiinit tukevat arjen hallintaa	Arjen tuki, toiminta ja kuntoutus
Työ kuntouttavana toimintana	
Perehdytyksen puute	
Apua saa pyytämällä	
Päihdekuntoutuksen puute	
Ryhmämuotoinen toiminta ei sovi kaikille	
Tekeminen estää passivoitumista	

Taulukko 3. Taulukossa havainnollistetaan, kuinka teemat rakentuivat koo- deista.

Aina ei päädytä samaan tulkintaan. Se millaiseen tulkintaan päädytään, ei ole yksiselitteistä eikä riipu pelkästään aineistosta, tutkija löytää itselleen mielenkiintoiset kohteet ja tulkitsee tuloksia omasta ajatusmaailmastaan. (Puusa 2020, 143-144; Tuomi & Sarajärvi 2018, 142-143.) Aineistosta olisi ollut mahdollista muodostaa alateemoja ennen yläteemojen rakentamista. Aineisto jäsenyi kuitenkin selkeästi ja muodostetut yläteemat kuvasivat sisältöä riittävän kattavasti sekä vastasivat tutkimuskysymyksiin, minkä vuoksi en muodostanut alateemoja.

Lopuksi tarkastelin teemoja ja pohdin, ovatko ne tutkimuskysymysten kannalta aineiston olennaisimmat asiat. Lopulta päädyin siihen, että valitut teemat vastasivat tutkimuskysymyksiin ja kuvasivat aineiston keskeisiä sisältöjä.

Teemoittelun avulla haastatteluista nousi kuusi aineistolähtöistä teemaa, jotka linkittyivät teoreettisesti osallisuuden eri ulottuvuuksiin. Muodostin teemat aineistolähtöisesti, minkä jälkeen tarkastelin niitä suhteessa osallisuuden teoriaan. Löytyneet teemat olivat arkeen vaikuttaminen ja omat valinnat, kuulluksi tuleminen ja rajat vaikuttamiselle, toiminta ja kuntoutus arjen tukena, reiluus, säännöt ja oikeudenmukainen kohtelu, yhdessä eläminen ja vankien välinen arki sekä oma paikka ja identiteetti vankilassa.

8 Tulokset

8.1 Arkeen vaikuttaminen ja omat valinnat

Ensimmäinen teema oli arkeen vaikuttaminen ja omat valinnat. Haastateltavat kokivat, että he voivat jossain määrin vaikuttaa omaan arkeensa Juuan vankilassa. He pystyvät valitsemaan vankilan toimintonsa työn ja opiskelun välillä. Kaksi haastateltavista oli pystynyt valitsemaan myös työtehtävänsä, jota päivisin tekevät.

Haastateltavat kertoivat myös pystyvänsä vaikuttamaan hyvin omiin vapaa-ajanviettopoihiinsa iltaisin ja viikonloppuisin. Vangit kertoivat käyvänsä kuntosalilla, pelaavansa biljardia, pingistä ja korttia, valmistavansa ruokaa, kuuntelevansa musiikkia sekä olevansa vaan ”kopissa”. Haastateltavat kuvasivat, että vaikuttamismahdollisuudet koskevat erityisesti arjen valintoja työn, opiskelun ja vapaa-ajan osalta. ”Kyllä tää niinku valintoja on, niinku tää opiskelu, työpaikka” (V2). ”Kun työt loppuu, voi valita mitä tekee” (V1).

Haastateltavat kokivat työtoiminnan ja opiskelun vankilan arjessa tärkeäksi. Koettiin, että se valmentaa tulevaisuuteen ja normaalin yhteiskunnan rytmiin, kun aamulla herää töihin tai opiskelemaan. Haastateltavat olivat sitä mieltä, että rutiinit tukevat arjen hallintaa ja tekeminen estää passivoitumista. ”Oppii arjen hallintaa, heräämään aamulla ja menemään töihin” (V1).

Jokainen haastateltava toi esille vankilassa olon ja sen tuomat rajoitteet toimintaan sekä omaan päätöksentekoon. Koettiin, että on tietyt asiat missä voi vaikuttaa omaan toimintaansa, mutta vankilan sääntöjen puitteissa on elettävä. Eräs haastateltava toi esille, että jos itsellä on tulevaisuuden suunnitelmia ja vankila-aikana pystyy suunnitelmiaan esimerkiksi opiskelun saralla edistämään, toiveet otetaan kyllä huomioon. Samalla hän toi esille, että Juuan vankila on pieni yksikkö ja vaihtoehdot työn, opiskelun sekä harrastustoiminnan osalta ovat rajalliset. ”Tietyt säännöt rajoittaa, mutta jonkin verran voi vaikuttaa. Esittämällä omat tavoitteeni ja haluni, pystyn ohjaamaan vähän sitä, mitä toimintaa mulle

täällä niinku mahdollistetaan ja suodaan.” (V5.) ”Koska ollaan tällöinen pienempi laitos täällä syrjässä, niin tietyt mahdollisuudet ainoastaan on” (V5). ”Vaikuttamisen halua kyllä olisi, mutta säännöt on säännöt ja sitten se budjetti on rajallinen” (V4). Useampi haastateltavista toivoi pystyvänsä käyttämään vankeus-aikansa itsensä kehittämiseen, joko opintojen tai päihdekuntoutuksen osalta. Koettiin, että aika kuluu myös paremmin, kun on jotain mielekästä tekemistä.

Tulosten perusteella haastateltavat kokivat voivansa vaikuttaa arkeensa tietyissä rajoissa erityisesti työn, opiskelun ja vapaa-ajan valintojen kautta. Vaikuttamismahdollisuudet koettiin kuitenkin vankilan sääntöjen ja resurssien puitteissa rajallisiksi.

8.2 Kuulluksi tuleminen ja rajat vaikuttamiselle

Haastateltavat kokivat tulevansa kuulluksi Juuan vankilan henkilökunnan osalta melko hyvin. Kaikki olivat sitä mieltä, että heitä kyllä kuunnellaan. Useampi kuitenkin koki, että se on eri asia johtaako se kuulluksi tuleminen mihinkään. Haastateltavat toivat esille esimerkkejä, joissa heitä kuultiin ja asioista keskusteltiin, mutta toiveet eivät täytyneet. Useampi vanki toi esille saman esimerkin eräästä uudesta säännöstä, mikä vankilaan oli vasta tullut. Siinä he olivat mielestään tuoneet esille asian monelta kannalta, mutta kokivat tulleen syrjäytetyksi ilman selkeää perustelua.

Osa haastateltavista kuvasi kuulluksi tulemiseen liittyviä kielteisiä tunteita. Eräs haastateltava kuvaili vankilassa olevan nykyisin jopa hieman vaientava ilmapiiri. Hän pohti, että on parempi, kun ei yritä liikaa vaikuttaa asioihin, ettei tule itselle vaikeuksia.

Yksi haastateltava kertoi, ettei hänellä ole yleensä paljoa asiaa henkilökunnalle, vaan hän pyrkii olemaan aika huomaamaton. Toinen kertoi, että hän on jo niin konkari vankilassa, että tietää jo mihin voi vaikuttaa ja mihin ei. Hän oli sitä mieltä, että on parempi kun ei joka asiaa ole vaatimassa, niin tulee sitten tarpeen vaatiessa kuulluksi paremmin. ”Kuunnellaan kyllä toiveita ja tommosia,

mutta se on eri asia, että niinku toteutuuko ne sitten, että tota tietysti riippuu mitä kysyy” (V3). ”Mua kuunnellaan tosi hyvin” (V2). ”Kun en rutise turhasta, niin kuunnellaan enemmän” (V2). ”Kuunnellaan kyllä, mutta se ei välttämättä johda mihinkään” (V5). ”Asiallinen kritiikki johtaa helposti henkilöilmoituksiin” (V5). Yksi haastateltava kertoi, että vankeja on erilaisia. ”Jotkut ensikertalaiset tulevat ja luulevat voivansa käyttäytyä, miten tahansa ja sitten luulevat, että täällä saa mitä vaan tahtoo. Ei se niin mene, vaan täällä kun hoitaa hommansa hyvin, niin sitten oma asema on sellainen, että myös paremmin henkilökunta kuuntelee.” (V2.)

Tulosten perusteella haastateltavat kokivat tulevansa kuulluksi henkilökunnan toimesta, mutta vaikuttamismahdollisuudet koettiin rajallisiksi. Kaikki eivät tunte-neet erityistä tarvetta vaikuttamiselle.

8.3 Toiminta ja kuntoutus arjen tukena

Kaikki vankilan toiminta koettiin tulevaisuuteen suuntaavana sosiaalisena kuntoutuksena. Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että työtoiminta ja opiskelu ovat kuntouttavaa toimintaa. He toivat esille, että ilman arjen rutiineja ei vankilasta voi kuntoutua niin sanottuun normaaliin elämään. Haastateltavat kokivat, että he ovat saaneet vankilan henkilökunnalta pyytämällä hyvin ohjeita ja apua. Yksi haastateltavista koki työtoimintaan perehdytyksen liian niukkana. ”Perehdytys oli 12 sekuntia. Se pitäisi niinku oikeasti kertoa ja näyttää.” (V4). ”Työ tuo rytmiä ja mielekkyyttä” (V5). ”Jos on kysynyt, on saanut apua” (V1). ”Ei se pääkestäisi, jos ei olisi mitään tekemistä” (V4).

Juuan vankilan resurssit päihdekuntoutukseen sekä muuhun ryhmä- ja yksilötyöskentelyyn koettiin heikoksi. Useampi haastateltavista kertoi, että AA- ja NA-toiminta eivät ole heidän mielestään riittäviä päihdekuntoutuksen muotoja. Joku haastateltavista toivoi, että henkilökunnalla olisi enemmän aikaa yksilökeskusteluille. Jotkut vangeista olivat käyneet jossain toisessa vankilassa jonkun ohjelman päihteisiin tai suuttumiseen- tai elämänhallintaan liittyen. Ohjelmat olivat olleet tykättyjä ja haastateltavat kokivat ne hyödyllisiksi. Resurssien puutteet

Juuan vankilassa haastateltavat ymmärsivät, mutta silti osa toivoi parannusta ainakin päihdekuntoutuksen osalta. Pari haastateltavaa toi esille, että Juuan vankilassa tarjotaan mahdollisuutta osallistua AA- ja NA- toimintaan kylällä, mutta he kokivat ettei vankilan henkilökunta ymmärrä ettei sellainen päihdetuki toimi kaikille. ”Täällä päihdekuntoutus on melko heikolla tolalla” (V2). ”NA-ryhmit ei ole mun juttu” (V5).

Haastateltavat mainitsivat ohjatun vapaa-ajan toiminnan hyvänä ajanvietteenä. Retket luontoon, kalaan ja elokuviin sekä muu ohjattu toiminta koettiin tärkeänä. Toiset toivoivat lisää retkiä ja toisten haastateltavien mielestä niitä on tarjolla Juuan vankilassa nyt sopivasti.

Tulosten perusteella työtoiminta ja opiskelu koettiin keskeisiksi arkea tukeviksi ja kuntouttaviksi tekijöiksi Juuan vankilassa. Sen sijaan päihdekuntoutuksen ja muun ohjelmatoiminnan koettiin olevan osittain riittämätöntä.

8.4 Reiluus, säännöt ja oikeudenmukainen kohtelu

Osa haastateltavista koki, että Juuan vankilassa säännöt ovat kiristyneet. ”Ennen pystyi harrastamaan jotain myös ulkopuolella ilman saattajaa, kuten kalastusta tai frisbeegolfia, mutta nykyisin sitä ei enää sallita. Avotalosta tehdään suljettua taloa”. (V5.)

Kaksi haastateltavista oli myös sitä mieltä, että vankilassa esiintyy jonkin verran eriarvoista kohtelua ja että säännöt eivät koske kaikkia samalla tavalla. Esimerkkinä he toivat esille rikkeistä annettavat henkilöilmoitukset. Toiset saavat samasta asiasta ilmoituksen helpommin kuin toiset. ”Toisille ei tule mitään, toisille heti” (V4). ”Tuntuu, että säännöt eivät ole kaikille samat” (V3). ”Turhanpäiväistä sääntöjen kiristämistä” (V5).

Haastateltavien kokemukset eivät kuitenkaan olleet yksiselitteisen kielteisiä. Haastatteluista nousi esille tyytyväisyys Juuan vankilaa kohtaan. Jokainen haastateltava summasi, että henkilökunta kohtelee täällä vankeja hyvin. Ketään

kohtaan ei esiinny epäasiallista käyttäytymistä. Henkilökunnan huumori ja ”huulen heitto” koettiin mukavana asiana. ”Kaikki on ihan jees” (V1). ”Yhdellä sanalla, hyvin (henkilökunnan kohtelu)” (V5).

Tulosten perusteella osa haastateltavista koki vankilan sääntöjen kiristyneen ja niiden toteutuvan eriarvoisesti. Samanaikaisesti henkilökunnan kohtelu koettiin kuitenkin pääosin reiluksi ja asialliseksi.

8.5 Yhdessä eläminen ja vankien välinen arki

Vankien välit koettiin kaikkien osalta hyvänä. Haastateltavat kokivat, että pienessä yksikössä on helpompi tulla toimeen toisten vankien kanssa. Lähes jokaisella haastateltavalla on jokin vankiryhmä tai vanki, kenen kanssa ei niin halua olla tekemisissä, mutta jokainen kertoi, että tarvittaessa tulee toimeen jokaisen vangin kanssa, esimerkiksi työtehtävissä. Jokainen kuvasi vankiosastolla olevan ihan hyvä olla. Haastateltavat kertoivat, että lähes jokaisen kanssa voi käydä pelaamassa iltaisin esimerkiksi biljardia tai korttia. ”Yleisesti ihan hyvä yhteishenki” (V2). ”Kun porukkaa on vähemmän, tullaan paremmin toimeen” (V3).

Yhteishengestä huolimatta vankien välisiä suhteita ei kuvattu pysyvinä ystävyyssuhteina. Vankien välisiä suhteita haastateltavat luonnehtivat kaverisuhteiksi tai pelkästään vankien väliseksi suhteeksi. Yksi haastateltava kertoi, että aluksi hän ei ymmärtänyt, että ei vankilassa sellaisia ystäviä ole, jotka jäisivät ystäviksi. Häntä oli joku varoittanut, että kaikki haluavat hyötyä sinusta, eivätkä ole ystäviä kuin vain vankilassa. Haastateltava kertoi, että nyt hän on huomannut, että ”kun ovi sulkeutuu, niin silloin se ”ystävä” on unohtanut sinut” (V3). Hän kertoi, että alussa se tuntui jotenkin pahalta, kun kaverit pääsi pois ja itse vielä joutui jäämään. Nyt hän kertoi siihen jo tottuneensa. ”Ihmisiä tulee ja menee” (V3). ”Tuttuja ne on enemmän kuin kavereita” (V1).

Arjen yhteiselossa nousi esiin myös varovaisuus toisten vankien käyttäytymisen suhteen. Yksi haastateltavista kuvaa joidenkin vankien luonnetta niin

äkkipikaiseksi, että on oltava vähän varuillaan. Hän pohtii vankien erilaisia sairauksia, ”kun eihän niistä tiedä, mitä sairauksia kenelläkin on” (V4). Muutoin hän kuvaa porukkaa oikein mukavaksi.

Tulosten perusteella vankien välinen arki kuvattiin pääosin toimivaksi ja rauhalliseksi, vaikka suhteet nähtiin usein tilapäisinä. Yhteiselossa korostuivat toisten kanssa toimeen tuleminen sekä tietty varovaisuus.

8.6 Oma paikka ja identiteetti vankilassa

Kysymykseen: koetko, että sinulla on oma paikka porukassa vankien kanssa, jokainen vastasi epäröimättä ”kyllä”. Haastateltavat kuvasivat omaa paikkaansa vankiyhteisössä sellaisena, että he voivat ja osaavat olla oma itsensä. Toisaalta he kertoivat myös, että porukassa on myös sellaisia vankeja, jotka yrittävät esittää jotakin muuta kuin, mitä ovat. Eräs haastateltava kertoi vankilassa olevan välillä sellaisia vankeja, jotka luulevat että voivat pomottaa toisia vankeja, miten haluavat. Hän lisäsi, että ”sitten on vielä niitä mielistelijöitä, niitä on tosi paljon” (V3). ”Ei tarvitse esittää mitään, kun en tarvitse niitä natsoja” (V4).

”On semmoisia, jotka esittävät jotain kovaa jätkeä, mitä ne ei oikeasti oo” (V3). ”Ihmiset hakee susta jotain hyötyä ja mielistelee” (V3).

Moni kuvasi, että Juuan vankilassa porukka vaihtuu paljon. Joka viikko tulee uusia, ja vähän väliä, joku pääsee vapauteen. He summasivat kuitenkin, että hyvin täällä toimeen tulee. Eräs haastateltava korosti reiluuden merkitystä vankilayhteisössä. ”Porukka vaihtuu tosi paljon” (V1).

Haastattelujen perusteella vankilayhteisössä vallitsee tietynlainen hierarkia, mutta se ei korostunut kenenkään puheessa. Haastateltavat kuvasivat yhteiseloja kaikin puolin rauhallisena. He kertoivat, että joskus tulee riitoja joidenkin kanssa, esimerkiksi jostain pelistä tai vaikka astioiden häviämisestä, mutta ”riidat sovitaan yleensä pian ja paiskataan kättä päälle” (V2).

Tulosten perusteella haastateltavat kokivat kuuluvansa vankiyhteisöön ja omaavansa siellä oman paikkansa. Arki vankilassa kuvattiin pääosin toimivaksi ja rauhalliseksi, vaikka siihen liittyi jonkin verran rajoitteita ja vaihtuvuutta.

9 Pohdinta

9.1 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää vastaus kahteen tutkimuskysymykseen, jotka koskivat vankien osallisuuden kokemuksen toteutumista Juuan vankilassa. Haluttiin myös saada selville, millainen vankien subjektiivinen kokemus osallisuuden toteutumisesta oli. Osallisuutta tarkasteltiin ilmiönä, joka vaihtelee tilanteen ja ympäristön mukaan. Sen nähtiin rakentuvan osallistumisesta, kuulumisesta ja kuulumisen tunteesta sekä osallisuuden eri ulottuvuuksista, kuten toiminta-, päätös-, tieto- ja suunnitteluosallisuudesta (Leemann ym. 2015, 5-6; Nivala & Ryyänen 2024, 160-161).

Tulosten perusteella voidaan todeta, että tavoitteet saavutettiin ja opinnäytetyön tulokset kertovat pääosin, miten juuri Juuan vankilassa osallisuus toteutuu. Tulokset osoittavat, että haastateltavat toivat esille oman subjektiivisen kokemuksensa osallisuuden toteutumisesta. Vangit kuvasivat positiivisia osallisuuteen liittyviä kokemuksiaan, he kuvasivat myös kehityskohteita ja syitä, miksi osallisuuden kokemukset eivät aina täyty.

Keskeisimpinä johtopäätöksinä voidaan todeta, että arjen osallisuus Juuan vankilassa näkyy pienissä valinnoissa ja päätöksissä suhteessa omaan arkeen. Vangit kuvasivat voivansa vaikuttaa esimerkiksi siihen, osallistuvatko he työtoimintaan, opintoihin, ohjattuihin vapaa-ajan toimintoihin, päihdekuntoutukseen tai hakeutuvatko he valvotun koevapauden prosessiin. Tämän lisäksi omasta vapaa-ajasta päättäminen tuki vankien autonomiaa ja itsemääräämisoikeutta. Tämä tukee aiempaa tutkimustietoa siitä, että osallisuuden kokemus

vankeusympäristössä rakentuu valinnanmahdollisuuksista ja oikeudesta kieltäytyä toiminnasta. (Saari & Grönlund 2021, 177-184).

Tuloksissa korostui, että vankila on vahvasti kontrolloitu institutionaalinen toimintaympäristö ja sen vuoksi vankien oma vaikuttamismahdollisuus on väistämättä rajattu. Tämä tukee aiempaa näkemystä siitä, että osattomuuden kokemukset eivät synny ainoastaan yksilön motivaatiosta, vaan myös ympäristön asettamista rakenteellisista rajoista (Leemann ym. 2015, 5-6; Särkelä-Kukko 2014, 36). Näin ollen vankila näyttäytyy toimintaympäristönä, jossa osallisuutta voidaan tukea, mutta jossa kaikkia yksilöllisiä toiveita ja tarpeita ei voida huomioida ja toteuttaa.

Tulokset ovat linjassa osallisuuden teoreettisen määritelmän kanssa, jonka mukaan osallisuus rakentuu osallistumisen, kuulumisen ja kuulumisen tunteen kokonaisuutena, eikä se ole yksilön pysyvä ominaisuus, vaan tilanne- ja kontekstisidonnainen ilmiö (Leemann ym. 2015, 5-6; Nivala & Ryyänen 2024, 160). Vangit saattoivat kokea osallisuutta erityisesti toimintaosallisuuden kautta esimerkiksi työtoiminnassa tai vankiyhteisössä, mutta päätösosallisuus jäi usein vähäisemmäksi erityisesti viranomaisprosesseihin tai omaa rangaistusaikaa koskevaan suunnitteluun liittyvissä tilanteissa. Tämä vahvistaa osallisuuden kontekstisidonnaista luonnetta.

Tuloksissa korostui myös kuulluksi tuleminen merkitys osallisuuden kokemukselle. Vaikka toisaalta vangit kokevat henkilökunnan kuuntelevan heitä, aina kuulluksi tuleminen ei kuitenkaan heidän kokemuksensa mukaan johda konkreettisiin toimiin. Koettiin, että vankilassa on jopa vaientava ilmapiiri, mikä vaikuttaa halukkuuteen tuoda omia näkemyksiä esiin. Tämä tuo esiin eron koetun osallisuuden ja pelkän osallistumisen välillä ja tukee käsitystä siitä, että osallisuuden toteutuminen vaatii todellisia vaikutusmahdollisuuksia, ei ainoastaan kuulemista (Leemann ym. 2015, 5-6). Tästä huolimatta vangit kuvasivat henkilökunnan kohtelevan heitä pääosin reilusti ja asiallisesti, mikä on linjassa Rikosseuraamuslaitoksen arvojen kanssa ja luo edellytyksiä osallisuuden kokemuksen syntymiselle arjen vuorovaikutustilanteissa.

Tuloksista nousi esiin, että Juuan vankilassa pyritään ainakin osittain sosiaalipedagogiseen työotteeseen. Vangeille tarjottiin mielekkäitä osallistumisen tapoja ja heitä ohjattiin esimerkiksi opintoihin ja kuntouttaviin toimintoihin heidän niin halutessaan. Tämä viittaa siihen, että vangeilla oli mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin valintoihin, mikä vahvistaa myös vangin päätösosallisuutta. Tämä tukee sosiaalipedagogista näkemystä, jonka mukaan osallisuus ja toimijuus vahvistuvat, kun yksilölle tarjotaan mahdollisuuksia osallistua mielekkäseen toimintaan ja kasvaa aktiiviseksi toimijaksi yhteisössä ja yhteiskunnassa (Kurki ym. 2010; Nivala & Ryyänen 2024, 161; Raatikainen ym. 2019, 107). Samalla tulokset kytkeytyvät sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteisiin, joissa keskeistä on osallisuuden, toimintakyvyn ja tulevaisuussuuntautuneisuuden vahvistaminen (STM 2017, 56-57; STM 2025).

Yhtenä keskeisenä osana tuloksista erottui vankien kokema hyvä yhteishenki. Haastateltavat kuvasivat tuntevansa osallisuutta kuulumalla vankiyhteisöön ja kokemalla olevansa tasavertainen ja hyväksytty yhteisön jäsen. Tämä tukee käsitystä osallisuudesta ennen kaikkea kuulumisen ja kuulumisen tunteen kokemuksena, joka muodostaa osallisuuden keskeisen ytimen (Nivala & Ryyänen 2024, 160-162). On kuitenkin syytä huomioida, että tuloksista nousi myös vangeja, joiden kanssa ei haluta olla tekemisissä, mikäli työtoiminnat eivät sitä vaadi. Tämä viittaa rajattuun rinnakkaiseloon, jossa yhteisöllisyys ei toteudu kaikkien kohdalla samalla tavalla. Näiden vankien osalta osallisuuden kokemus jää hyvin ohueksi, koska heitä ei katsota tasavertaiseksi, eikä ainakaan tunneta-solla hyväksytty osaksi vankiyhteisöä. Tämä havainnollistaa osallisuuden subjektiivista luonnetta, vaikka yhteisö kokonaisuutena näyttäytyy toimivana, eivät kaikki yksilöt koe osallisuutta yhdenvertaisesti.

Vangit kuvasivat myös viettävänsä vapaa-aikaa yhdessä esimerkiksi erilaisten pelien parissa, mikä osoittaa, että he luovat vapaa-aikanaan yhteisöllistä toimintaa. Tämä tukee näkemystä siitä, että osallisuus voi rakentua myös arkisena epävirallisissa ja vapaamuotoisissa kohtaamisissa, eikä ainoastaan organisoitun toiminnan kautta (Nivala & Ryyänen 2024, 161-165).

Tulosten perusteella ei muodostunut selkeää käsitystä siitä, miten vangit saavat itseään koskevaa tietoa omassa kuntoutusprosessissaan. Haastatteluissa ei noussut esiin vangin tiedonsaantia koskevia kokemuksia, eikä myöskään tietoa mahdollisuuksista vaikuttaa vangin omaan rangaistusajan suunnitelmaan. Näin ollen tieto-osallisuuden ja osittain myös suunnitteluosallisuuden toteutuminen jäi tämän opinnäytetyön tulosten perusteella epäselväksi. Tämä voidaan nähdä myös tutkimuksen rajoitteena, sillä haastattelukysymyksissä näitä osallisuuden ulottuvuuksia ei käsitelty riittävän suoraan. Tästä syystä johtopäätöksissä ei voida arvioida osallisuuden toteutumista näiltä osin. Tulokset painottuvat erityisesti arjen toimivuuteen, vuorovaikutukseen ja käytännön osallistumisen mahdollisuuksiin.

Tämän opinnäytetyön tulokset ovat yhteneväisiä aiempien osallisuutta tarkastelevien opinnäytetöiden kanssa. Rintalan (2025) opinnäytetyössä rikos- ja päihdetaustaisten henkilöiden osallisuuden kokemus vahvistui avopäihdekuntoutuksessa erityisesti arjen hallinnan, itsetunnon ja sosiaalisten suhteiden kautta. Samansuuntaisesti tässä opinnäytetyössä osallisuus näyttäytyi arjen toimivuuden, yhteisöllisyyden ja mielekkään tekemisen kautta rakentuvana kokemuksena. Särkelän (2009) työ puolestaan toi esiin huono-osaisten ryhmien rajalliset vaikutusmahdollisuudet palvelujärjestelmässä, mikä heijastuu myös tämän opinnäytetyön tuloksissa erityisesti kuulluksi tulemisen ja todellisen vaikuttamisen välisenä jännitteenä.

Kokonaisuutena tarkasteltuna Juuan vankilan arki näyttäytyy toimivana, henkilökunnan ja vankien välinen vuorovaikutus on pääosin myönteistä, vangit kokevat tulevansa kuulluksi ja heillä on rajattuja mahdollisuuksia vaikuttaa omaan arkeensa. Tulosten perusteella osallisuus toteutuu ennen kaikkea arjen tasolla, mutta syvemmän, osallisuuden eri ulottuvuudet kattavan osallisuuden toteutumisesta ei tämän tutkimuksen perusteella voida tehdä varmoja johtopäätöksiä. Johtopäätöksenä voidaan kuitenkin todeta, että tämän opinnäytetyön haastattelututkimuksen tulokset osoittavat, että myös vahvasti kontrolloidussa ympäristössä osallisuuden kokemuksia voidaan tukea, kun yksilölle tarjotaan mielekkäitä osallistumisen mahdollisuuksia, häntä kohdellaan arvostavasti ja hänen toimijuuttaan tuetaan arjen vuorovaikutustilanteissa.

Tuloksia tulee kuitenkin tarkastella suhteessa tutkimuksen rajallisuuteen. Haastateltavia oli rajallinen määrä ja tutkimus kohdistui yhteen pieneen vankilayksikköön, minkä vuoksi tuloksia ei voida yleistää kaikkiin vankiloihin. Tulokset kuvaavat nimenomaan Juuan vankilan kontekstissa muodostuneita subjektiivisia kokemuksia.

9.2 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on antanut hyvän tieteellisen käytännön ohjeet (HTK), joiden peruseriaatteisiin lukeutuvat rehellisyys, luotettavuus, vastuunkanto ja arvostus. Tutkimuksen eettisyyteen on kiinnitettävä huomiota koko tutkimuksen elinkaaren ajan. (TENK 2023, 10-13.) Eettisesti kestävä tutkimus on toteutettu hyvän tieteellisen käytännön ohjeistuksen mukaisesti. (Hirsijärvi ym. 2015, 23). Ennen tutkimusaineiston keräämistä tutkijan on haettava tutkimuslupa tutkimusta varten. Aina kun tutkimuksessa on mukana ihmisiä, lupa on hankittava. Tutkijan on varmistettava, ettei tutkimus vaaranna tutkittavien terveyttä ja turvallisuutta. (TENK 2023, 10-13.)

Tutkijan on kerrottava avoimesti ennen aineiston keräämistä kaikille kumppaneille aineiston käsittelystä ja säilyttämisestä sekä aineiston omistus- ja käyttöoikeuksista. Tutkijan on noudatettava yksityisyyden suojaamista, salassapitovelvoitetta sekä tietosuojalainsäädäntöä. (TENK 2023, 13-14.)

Tutkijan on pyydettävä tutkittavalta suostumus tutkimukseen. On tärkeää kertoa myös mahdollisuudesta lopettaa tutkimukseen osallistuminen ihan milloin vain, ilman seuraamuksia. Tutkittavaa on myös informoitava tutkimuksen tarkoituksesta sekä aineiston käytöstä. (Vilkkä 2021, 115-116.) Tämä opinnäytetyö on tehty noudattaen hyvän tieteellisen käytännön ohjeita tutkimuksen suunnittelusta aineistonkeruuseen, analyysiin ja raportointiin asti. Seuraavaksi kuvaan, miten tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus toteutuivat käytännössä.

Aloitin opinnäytetyöprosessini kysymällä Juuan vankilasta sopsisiko, jos tekisin opinnäytetyöni heille. Pohdimme yhdessä aihetta ja aiheeksi valikoitui nopeasti

vankien kokema osallisuus. Juuan vankila tilasi opinnäytetyöni ja heidän kanssaan solmittiin toimeksiantosopimus. Hain tutkimuslupaa Rikosseuraamuslaitokselta ja luvan saatuani aloitin aineiston keräämisen. Toteutin tutkimuksen tutkimusluvan ehtojen mukaisesti, eikä tutkimuksen toteuttamiseen tai tulosten raportointiin kohdistunut toimeksiantajan taholta ohjausta tai vaikuttamista.

Laitoin kaikille vähintään neljä kuukautta Juuan vankilassa rangaistustaan suorittaneille vangeille haastatteluun kutsukirjeen. Kirjeessä kerroin opinnäytetyöni aiheesta ja toiveesta löytää viisi tai kuusi haastateltavaa. Kirjeessä kerroin, että osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja sen voi keskeyttää milloin tahansa ilman vaikutusta vangin kohteluun, rangaistukseen tai etuuksiin. Kirjeessä mainitsin, että haastattelut nauhoitetaan analyysivaiheen helpottamiseksi ja kerroin, ettei kukaan muu käsittele aineistoa minun lisäksi ja säilytän aineistoa luottamuksellisesti. Näin varmistin, että osallistuminen perustui tutkittavien vapaaehtoiseen suostumukseen.

Vangit ovat tutkimuseettisesti haavoittuvassa asemassa, joten kiinnitin erityistä huomiota siihen, ettei haastatteluun osallistuminen, osallistumatta jättäminen tai annetut vastaukset vaikuttaneet millään tavalla vangin vankilassa viettämään aikaan tai aiheuttaneet heille paineita osallistua tutkimukseen. Tutkimuksessa pyrin minimoimaan tutkijan ja tutkittavien välisen vallan epäsymmetrian korostamalla vapaaehtoisuutta ja minun rooliani opiskelijana.

Haastattelun toteutin täysin anonyyminä. Jokaisen haastattelun nauhoitin. Tallenteita käsitelin huolellisesti ja huolehdin myös litteroinnin aikana, ettei kukaan muu kuullut tallenteita. Litteroinnin valmistuttua poistin koneelta kaikki tallenteet. Aineistoa sellaisenaan en luovuttanut missään vaiheessa toimeksiantajalle, eikä yksittäisiä vastaajia voida tunnistaa valmiista opinnäytetyöstä.

Tutkijana pyrin tiedostamaan omat ennakko-oletukseni ja varmistamaan, etteivät ne ohjaa analyysin kulkua. Kaksoisroolini tiedostaminen auttoi rajaamaan tutkimustilanteen selkeästi erilleen ohjaustyöstä. Olin Juuan vankilassa töissä ohjaajana ja samalla olin opiskelijana tekemässä tutkimusta. Pyrin tuomaan haastateltaville selkeästi esille, etten ollut tutkimuksen aikana vankilan

virkamies, vaan tutkimusta tekevä opiskelija. Jälkeenpäin ajateltuna oman työhuoneen käyttö, ei ollut paras ratkaisu haastattelupaikaksi. Täysin ulkopuolinen tila olisi tuonut haastateltavan sekä haastattelijan lähemmäs toisiaan. Nyt vaarana oli, että valtasuhde kuitenkin korostui ja näin ollen olisi voinut vaikuttaa haastateltavan vastauksiin. Kuitenkin tuloksista voidaan päätellä, että kohtaamisessa ei valtasuhteilla ollut merkitystä, koska haastatteluissa vangit toivat esille myös arkaluontoisempia ja negatiivisempia asioita. Reflektiivisyys oli osa tutkimusprosessia koko opinnäytetyön ajan.

Luotettavuutta vahvistin opinnäytetyössäni kuvaamalla aineistonkeruun ja analyysin toteutuksen selkeästi ja läpinäkyvästi. Olin työssäni tarkka lähdekritiikin suhteen ja valitsin vain lähteitä, mihin itse luotin. Lähdeviittaukset tein Karelia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohjeiden mukaisesti. Tutkimuksen raportoinnissa viittaukset on tehtävä asianmukaisella tavalla, niin että lukija tietää kenen tekstiä raportista luetaan (TENK 2023, 13-14). Hyödynsin aineistolainauksia tuomaan vangin äänen työhöni sekä osoittamaan lukijalle, mihin tulkinnat ja teemat perustuivat.

Luotettavuuteen kuuluu myös, että mikäli tutkimuksessa käytetään rahoitusta, se tehdään läpinäkyvästi ja varoja käytetään vain siihen tarkoitukseen, kuten on ennalta sovittu. Muutoinkin tutkimuksen kaikissa vaiheissa on vältettävä epärehellisyyttä ja jokaisen tutkimukseen osallistuvan ihmisarvoa on kunnioitettava. (Hirsijärvi 2015, 25-26.) Tämän opinnäytetyön tekemiseen ei käytetty rahoitusta.

Opinnäytetyössä käytin tukena ChatGPT tekoälyä Karelia-ammattikorkeakoulun ohjeiden mukaisesti. Tekoälyä käytin työn rakenteen suunnittelussa, oman tekstin jäsentämisessä ja kieliasun korjaamisessa sekä ongelmakohtissa seuraavan työvaiheen hahmottamisessa. Tärkeimpänä tukena opinnäytetyön tekemisessä tekoäly toimi ikään kuin työparina, keskustelijana ja omien ajatusten vahvistajana. Tekoälyn käyttämiseen ja sen antamiin vastauksiin suhtauduin aina kriittisesti enkä käyttänyt sen antamaa tietoa ilman luotettavista lähteistä tarkastamista. Kunnioitin tekijänoikeuksia kautta opinnäytetyön.

9.3 Ammatillinen kasvu

Henkilökohtainen tavoitteeni opinnäytetyöprosessin suhteen oli syventää tietämystäni heikompiensaisten osallisuuden ulottuvuuksista sekä osallisuuden kokemuksista. Ennen aihevalintaa olin pohtinut nimenomaan osallisuuden kokemuksen toteutumista vanhusten ja muistisairaiden kohdalla. Rikosseuraamuslaitoksen työpaikkana tutustuttuani minua alkoi kiinnostaa myös vankien osallisuuden kokemukset sekä erityisesti se, kuinka osallisuuden kokemuksen toteutuminen voisi vankien kohdalla edistää. Koska olin tiedostanut vankilan olevan kontrolloitu toimintaympäristö, olin hyvin epävarma, voiko osallisuus edes vankien kohdalla täysin toteutua.

Opinnäytetyön tuloksista ja johtopäätöksistä sain lisää varmuutta siihen, että hierarkkisessa ja valtasuhteisessa toimintaympäristössä osallisuus tuskin voi koskaan täydellisesti toteutua. Vankila on turvallisuuteen ja järjestykseen perustuva laitos, jossa yksilön vapautta on joka tapauksessa rajoitettava. Osallisuuden kokemuksen toteutumiseen on panostettava niillä osa-alueilla, mitkä ovat toimintaa ohjaavien tarkkojen sääntöjen ja rakenteiden sisällä mahdollisia. Tämä tarkoittaa johtopäätöksissikin mainittua arjen osallisuutta.

Itse opinnäytetyön prosessi on opettanut minulle lisää paineensietokykyä. Opinnäytetyön tekeminen on haastavaa, tarkkaa ja aikaa vievää työtä. Olen oppinut lisää tehtävän pienempiin osiin jakamista. Tutkimustehtävien käytäntöjä opiskellessani sain varmuuden jo tietämäni seikkaan, ettei minusta voi tulla tutkijaa. Kärsivällisyyteni ei pidemmän päälle riittäisi niin pitkäjänteiseen työskentelyyn, mitä tutkimustyö vaatisi.

Ammatillinen kasvuni tämän opinnäytetyön osalta keskittyy osallisuuteen liittyvän tiedon syventymiseen sekä haastattelujen kautta vankien kokemusmaailman ymmärtämiseen. Tämä vahvistaa kykyäni huomioida arjen pienet osallisuutta tukevat teot omassa työssäni ja suhtautua realistisesti osallisuuden mahdollisuuksiin rajoittavissa toimintaympäristöissä.

9.4 Jatkokehittäminen

Tämän opinnäytetyön jatkokehitysmahdollisuuksina näen tutkimuksen laajentamisen muihin Suomen avovankiloihin. Kaikkien vankiloiden tuloksia verratessa voisi nousta eroavaisuuksia ja niitä tarkasteltaessa tutkimusta voisi laajentaa sosiaalisen kuntoutuksen käytäntöihin. Avovankilan, jossa tutkimuksen tulosten mukaan vangin osallisuuden kokemus toteutuu, voisi jakaa käytäntöjään kaikille Rikosseuraamuslaitoksen yksiköille.

Yksi mielenkiintoinen tutkimuksen kohde olisi myös ulkomaalaistaustaisten vankien osallisuuden kokemukset. Tutkimuksen kohteena olisivat vangit, jotka eivät puhu lainkaan tai hyvin vähän suomea, ruotsia tai englantia. Jos vankilassa ei ole yhteistä kieltä, muutoin kuin virallisissa asiointitilaisuuksissa tulkin välityksellä, osallisuuden toteutuminen voi olla erittäin haastavaa.

Tutkimusta voisi laajentaa myös suljettuihin vankiloihin. Silloin tulosten tarkastelu ei olisi järkevää avolaitosten kanssa rinnakkain, vaan suljettujen vankiloiden tuloksia voisi vertailla keskenään ja kehittää toimintoja sitä mukaa. Osallisuuden kokemuksia tutkiessa voisi tutkimusta laajentaa myös kokemusten vaikuttavuudella vangin kuntoutumiseen ja rikosten uusimisen tarkasteluun. Tällainen tutkimus olisi jo paljon laajempi ja aikaa vievämpi prosessi. Opinnäytetyön tulokset tarjoavat lähtökohdan mahdolliselle jatkotutkimukselle sekä käytännön kehittämistyölle, jonka tavoitteena olisi vahvistaa vankien osallisuuden kokemusta erilaisissa vankilaympäristöissä.

Lähteet

- Anthony, K., Miller-Day, M., Dupuy, M., Ventura, J., Leonard Hodges, A., Alonso-Pecora, D. & Dimas, H. 2025. Is there really a difference? A comparison of in-person and online qualitative interviews. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/16094069251349580>. 23.11.2025.
- Eskola, J., Lätti J. & Vastamäki J. 2018. Teemahaastattelu: Lyhyt selviytymisopas. Teoksessa Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä: PS-kustannus, 27-51.
- Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Kainulainen, S. & Saari, J. 2021. Vankila sosiaalisena kenttänä. Teoksessa Kainulainen, S. & Saari, J.(toim.). Suomalainen vanki, arjen rakenteet ja elämänlaatu vankilassa. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino, 11-37.
- Kallinen, T. & Kinnunen, T. 2021. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.). Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>. 30.12.2025
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kaurala, M. & Iivari, J. 2017. Vankien sosiaalinen asema ja sosiaalityö. Teoksessa Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (toim.). Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma oy, 313-322.
- Kiviniemi, K. 2018. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Valli, R. (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus, 73-87.
- Kurki, L., Kurki-Suutarinen, M. & Taruvuori, K. 2010. Muurien sisällä, sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Tampereen yliopisto. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/95455/muurien_sisalla_2010.pdf?sequence=1. 1.11.2025.
- Laki rikosseuraamuslaitoksesta 221/2022.
- Laki valvotusta koevapaudesta 629/2013.
- Leemann, L., Kuusio, H. & Hämäläinen, R. 2015. Sosiaalinen osallisuus. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urly.fi/3Hto>. 5.12.2025.
- Niemi, H. & Kilpeläinen, M. 2023. Ihmisarvo ja vapausrangaistuksen täytäntöönpano. Teoksessa Kaarakka, O. & Nikula, K. (toim.). Rikosseuraamusalan etiikka -käsitteistä käytäntöön. PunaMusta oy. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus, 10-35.
- Nivala, E. & Ryyänen, S. 2024. Sosiaalipedagogiikka: kohti inhimillistä yhteiskuntaa ja kestäväää elämää. Tallinna: Gaudeamus.
- Oikeusministeriö, 2025. Rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä. <https://oikeusministerio.fi/rikosoikeudellinen-seuraamusjarjestelma>. 24.10.2025.
- Oikeusministeriö, 2021. Taustalla rikos, edessä muutos oikeusministeriön julkaisuja. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162849/OM_2021_3_ML.pdf?sequence=4&isAllowed=y. 25.10.2025.

- Opetushallitus. 2026. Opintopolku. <https://opintopolku.fi/konfo/fi/toteutus/1.2.246.562.17.000000000000000000476>. 30.1.2026
- Puusa, A. 2020. Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.). Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Tallinna: Gaudeamus, 145-156.
- Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen olemus. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.). Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Tallinna: Gaudeamus, 75-85.
- Raatikainen, E., Rahikka, A., Saarnio, T. & Vepsä, P. 2020. Ammattina sosionomi. Helsinki: Sanoma pro oy.
- Rikoksetoman elämän tukisäätiö. 2023. Rikollisuutta ehkäisevä Suomi – Kriminaalihuollon tukisäätiön hallitusohjelmataavoitteet 2023. <https://rets.fi/2023/02/rikollisuutta-ehkaiseva-suomi-kriminaalihuollon-tukisaation-hallitusohjelmataavoitteet-2023/>. 30.11.2025.
- Rikosseuraamuslaitos. 2017. Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissäännöt (Nelson Mandela -säännöt). <https://cdn.penalreform.org/wp-content/uploads/2015/12/Nelson-Mandela-Rules-Finish.pdf>. 1.11.2025.
- Rikosseuraamuslaitos, 2022. Ohjelmatyö. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/kuntoutus/ohjelmatyo.html>. 28.10.2025.
- Rikosseuraamuslaitos, 2023a. kuntoutus. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/kuntoutus/arkielamantaidot.html>. 28.10.2025.
- Rikosseuraamuslaitos, 2023b. Ohjaaja ja erityisohjaaja vankilassa. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/tyojakoulutus/toissavankilassa/ohjaajaerityisohjaajavankilassa.html>. 25.10.2025.
- Rikosseuraamuslaitos, 2024a. Arvot ja strategia. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/arvot.html>. 24.10.2025.
- Rikosseuraamuslaitos, 2024b. Vankeusrangaistusten täytäntöönpano. <https://www.rikosseuraamus.fi/tehtavamme/vankeusrangaistusten-taytantonpano/>. 24.10.2025.
- Rikosseuraamuslaitos, 2024c. Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2024. https://rikosseuraamus.fi/material/sites/rise_ja_rskk_yhteiset/dokumentit/ciwy17cvq/RISE_Tilastollinen_vuosikirja_2024.pdf. 25.10.2025.
- Rikosseuraamuslaitos, 2025a. Tehtävämme. <https://rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset.html>. 24.10.2025.
- Rikosseuraamuslaitos. 2025b. Valvottu koevapaus. <https://www.rikosseuraamus.fi/tehtavamme/yhdyskuntaseuraamusten-taytantonpano/valvottu-koevapaus/>. 5.12.2025.
- Rikosseuraamuslaitos 2025c. Juuan vankila. <https://www.rikosseuraamus.fi/app/uploads/sites/11/2024/11/Juuan-vankilan-tulo-opas-6.1.2025.pdf>. 13.1.2026
- Rintala, O. 2025. Rikos- ja päihdetaustaisten osallisuuden kokemukset avopäihdekuntoutuksessa ja osallisuuskyselyn kehittäminen vaikuttavuuden arvioinnin tueksi. Laurea-ammattikorkeakoulu. Johtaminen ja kehittäminen sosiaali- ja terveystieteiden muutoskeskuksessa (YAMK). Opinnäytetyö. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2025052013700>. 2.11.2025.
- Saari, J. & Grönlund, H. 2021. Vankien osallisuus ja sosiaalinen tuki. Teoksessa Kainulainen, S. & Saari, J. (toim.). Suomalainen vanki: arjen rakenteet ja elämänlaatu vankilassa. Tampere: Vastapaino, 177-196.

- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2025. Sosiaalinen kuntoutus edistää osallisuutta. <https://stm.fi/sosiaalinen-kuntoutus>. 1.11.2025.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2017. Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:5. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3959-2>. 1.11.2025.
- Suonpää, K., Ellonen, N., Aaltonen, M. & Tyni, S. 2021. Vankien sosiaalinen integraatio. Teoksessa Kainulainen, S. & Saari, J. (toim.). Suomalainen vanki, arjen rakenteet ja elämänlaatu vankilassa. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino, 199-218.
- Särkelä, M. 2009. Miten huono-osainen voi olla osallinen? Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntapolitiikka/Kansalaisyhteiskunnan asiantuntijuuden maisteri ohjelma. Pro gradu-tutkielma. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-200907071760>. 18.11.2025.
- Särkelä-Kukko, M. 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Teoksessa Jämsén, A. & Pyykkönen, A. (toim.). Osallisuuden jäljillä. Saarjärvi: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry, 34-49.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen (HTK-ohje). https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf. 30.11.2023.
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. 2023. Vankien terveys ja hyvinvointi 2023 Wattu IV -vankiväestötutkimus. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-148-1>. 25.10.2025.
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. 2024. Osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet. <https://urly.fi/426m>. 2.11.2025.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Valtioneuvoston asetus Rikosseuraamuslaitoksesta 290/2022.
- Vankeuslaki 767/2005.
- Valtioneuvoston asetus vankeudesta 509/2006.
- Valtion virkamieslaki 750/1994.
- Viinamäki, L. 2008. 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-9785-67-4>. 19.11.2025.
- Vilka, H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä, ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: Ps-kustannus.
- Vilka, H. 2025. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: Santalahti-kustannus. Ellibs-kirjat. 13.2.2026.

Saatekirje

9.12.2025

Hei,

Olen sosionomiopiskelija Karelia-ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyötä, jonka aiheena on "Vangin ääni sosiaalisessa kuntoutuksessa – osallisuuden kokemuksia Juuan vankilassa". Etsin tutkimusta varten viittä tai kuutta vapaaehtoista osallistujaa Juuan vankilasta.

Voit osallistua haastatteluun, jos olet suorittanut tuomiotasi Juuan avovankilassa vähintään neljä kuukautta.

Osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja sen voi keskeyttää milloin tahansa ilman mitään vaikutusta kohteluusi, rangaistukseesi tai etuusi. Haastattelun voi siten myös perua myöhemmässä vaiheessa ilman syytä.

Haastattelu nauhoitetaan analyysin helpottamiseksi. Nauhoitteita ei kuuntele tai käsittele kukaan muu kuin minä itse. Kaikki aineisto säilytetään luottamuksellisesti ja suojatusti, ja se tuhoetaan opinnäytetyön valmistuttua oppilaitoksen ohjeiden mukaisesti.

Haastattelut toteutetaan anonymisti, eikä yksittäistä osallistujaa voi tunnistaa vastauksista.

Haastattelut pidetään työhuoneessani vankilan toiminta-aikana viikoilla 51 ja 52 sekä vuoden 2026 ensimmäisellä viikolla. Haastattelun kesto on noin 30–45 minuuttia.

Haastattelu on teemahaastattelu eli keskustelunomainen tapa kerätä kokemuksia. Keskustelu koskee muun muassa sitä, miten koet osallisuutesi ja mahdollisuutesi vaikuttaa omaan sosiaaliseen kuntoutumiseesi Juuan vankilassa.

Jos haluat osallistua, voit ilmoittaa halukkuudestasi asiointilomakkeella tai kertomalla siitä minulle.

Ystävällisin terveisin Tiina Reijonen

1. Osallisuus vankilan arjessa

Koetko, että voit vaikuttaa omaan arkeesi vankilassa?

Tuntuuko sinusta, että sinua kuunnellaan täällä?

2. Sosiaalinen kuntoutus ja toiminta

Millaisena koet vankilan tarjoaman toiminnan tai kuntoutuksen?

Onko toiminnasta ollut sinulle hyötyä?

3. Kohtaaminen henkilökunnan kanssa

Miten henkilökunta kohtelee sinua?

Koetko, että mielipiteilläsi on heille merkitystä?

4. Osallisuus muiden vankien kanssa

Millainen yhteishenki vankien kesken on?

Koetko, että sinulla on paikka porukassa tai että voit olla oma itsesi?

5. Vaikuttaminen ja kehittämistoiveet

Missä asioissa koet, että sinulla on oma ääni täällä?

Mitä asioita pitäisi mielestäsi muuttaa tai parantaa?

Osallisuus

Osallisuus ei ole sama kuin osallistuminen

Osallistuminen on sitä, että on mukana toiminnassa

Osallisuus on kokemus siitä, että on oikeasti mukana

Voi olla toiminnassa mukana, mutta silti tuntua ulkopuoliselta

Osallisuutta ei voi pakottaa, mutta sitä voidaan tukea

Osallisuus arjessa ja kuntoutuksessa

Osallisuutta on se, että:

saat tietoa omasta tilanteestasi

voit olla mukana suunnittelemassa

omaa kuntoutustasi

saat vaikuttaa siihen, mihin toimintoihin

osallistut

voit kertoa, mikä toimii ja mikä ei

Osallisuus vankilassa

Vankilassa on sääntöjä ja rajoja

Kaikkeen ei voi vaikuttaa

Silti on tärkeää, että sinua kuunnellaan ja kohdellaan

kunnioittavasti

Sinulla on oikeus kertoa omista kokemuksistasi

Osallisuus muiden vankien kanssa

Osallisuus liittyy myös siihen:

millainen henki vankien kesken on

voitko olla oma itsesi

tunnetko, että sinulla on paikka muiden joukossa, kohdellaanko sinua tasavertaisesti

Haastattelussa

Kerro omista kokemuksistasi niin kuin itse ne koet

Oikeita tai väärä vastauksia ei ole

Kaikki mitä sanot, on tärkeää

Miltä tuntuu olla mukana? Osallisuus on:

Sitä, kokeeko ihminen:

että hän kuuluu joukkoon

että häntä kuunnellaan

että hänen mielipiteellään on merkitystä

Milloin ihminen kokee osallisuutta?

Osallisuutta syntyy, kun:

sinua kuunnellaan

sinua kohdellaan arvostavasti

saat kertoa mielipiteesi

saat tietoa omista asioistasi

voit vaikuttaa itseäsi koskeviin asioihin

koet, että kuulut porukkaan

Osallisuus voi vaihdella

Osallisuuden tunne ei ole

aina samanlainen

Voit kokea osallisuutta

joissain tilanteissa, mutta et

toisissa

Tämä on normaalia

Lähteet seuraavalla sivulla